

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Управління портфельним кредитним ризиком банку

Студентки 2 курсу 6м групи

спеціальності 072 «Фінанси,

банківська справа та страхування»

спеціалізації «Банківська справа»

Науковий керівник

канд. екон. наук,

доцент

Гарант освітньої програми

д-р екон. наук,

професор

Руденко

Владислави

Володимирівни

Недеря Людмила

Володимирівна

Шульга Наталія

Петрівна

Київ – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЬНИМ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ	6
1.1. Сутність кредитного ризику та фактори, що зумовлюють його виникнення	6
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ПОРТФЕЛЬНОГО КРЕДИТНОГО РИЗИКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	17
2.1. Аналіз рівня портфельного кредитного ризику АТ КБ «Приватбанк»	17
2.2. Аналіз інфраструктури управління портфельним кредитним ризиком банку	28
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЬНИМ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ	36
3.1. Міжнародний досвід управління портфельним кредитним ризиком в банку та можливість імплементації його в Україні	36
3.2. Шляхи вдосконалення управління портфельним кредитним ризиком	45
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	67

ВСТУП

Актуальність дослідження. В сучасних умовах ведення банківської діяльності, які склалися в Україні основним завданням для всіх банків є отримання максимального рівня прибутку. Однак варто зазначити, що найвищий прибуток можна отримати при проведенні активних операцій, які мають найвищий ступінь ризику. Серед них найбільш поширені саме кредитні операції як юридичних, так і фізичних осіб, які в сукупності є основою активної роботи банківської установи. Саме успішне проведення наведених операцій сприяє не тільки підвищенню фінансової стійкості та надійності банку, а приносить максимальний дохід. Слід зауважити, що кредитування здійснюється за умов конфліктності інтересів, фактору невизначеності та інших ризиків, які можуть виявитися при наданні та поверненні кредитних ресурсів. Тому ця проблема є досить актуальною як для наукових розробок, так й для практичного їх застосування, які будуть наведені в даному дослідженні.

Грунтовний аналіз публікацій вітчизняних та іноземних вчених показує, що дослідженню проблеми управління кредитними ризиками банків приділяється значна увага таких авторів як: І. Демчик [25], І. Джулай [30], Л. Долінський [33], В. Коваленко [42], Ю. Ніколаєнко [51], В. Подчесова [57], Л. Примостка [60], І. Сало [61], В. Тищенко [69] та ін.

У більшості наукових праць зазначених авторів акцентується увага на підходах відносно управління кредитним ризиком банку та наводяться світові стандарти до його здійснення. Однак недостатньо висвітлені аспекти з приводу управління портфельним кредитним ризиком банку на основі поєднання методів управління з підходами нагляду та регулювання. Крім цього потрібно детальніше зупинитися на шляхах вдосконалення інфраструктури управління портфельним кредитним ризиком та використанні VAR методу для його оцінки. Актуальність зазначених проблем, а також теоретично-прикладна цінність їхнього вирішення

зумовили вибір теми даного наукового дослідження, визначили його мету та завдання.

Метою роботи є дослідження теоретичних основ і практичних аспектів управління портфельним кредитним ризиком, розробка рекомендацій щодо удосконалення цього процесу.

Для досягнення цієї мети були сформульовані такі **завдання**:

- визначити сутність кредитного ризику та фактори, які його зумовлюють;
- проаналізувати рівень портфельного кредитного ризику ПАТ КБ «Приватбанк»;
- оцінити інфраструктуру управління портфельним кредитним ризиком банку;
- розглянути міжнародний досвід управління портфельним кредитним ризиком в банку та можливість імплементації його в Україні;
- навести шляхи вдосконалення управління портфельним кредитним ризиком.

Об'єктом дослідження є процес управління портфельним кредитним ризиком в банку, а **предметом дослідження** – сукупність методів та інструментів управління портфельним кредитним ризиком в банку.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну базу роботи складають наукові праці та нормативно-правові акти Національного банку України. У процесі проведеного дослідження застосовувалися наступні методи: методи аналізу і синтезу, а також узагальнення – для виокремлення сутності дефініції «кредитний ризик» та факторів, які його зумовлюють; статистичний метод – для оцінки рівня управління портфельним кредитним ризиком у ПАТ КБ «Приватбанк»; метод синтезу, порівняння та аналогії – для оцінки розрахованих показників, що визначають рівень кредитного ризику банку, системний метод – для наведення напрямків щодо вдосконалення

управління портфельним кредитним ризиком банку; графічний метод – для відображення статистичного матеріалу наведеного дослідження.

Інформаційною базою роботи являються діючі нормативно-правові документи, які регулюють кредитну діяльність банківських установ, статистична та аналітична інформація АТ КБ «Приватбанк» за останні роки, монографії, матеріали науково-практичних конференцій та круглих столів, інша періодична література з наведеного дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному *удосконалено*: методичні положення відносно управління портфельним кредитним ризиком банку.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати дослідження можуть застосовуватися вітчизняними банківськими установами для удосконалення методологічної бази управління портфельним кредитним ризиком банківської установи, які дозволять впроваджувати в роботу банків нові методики відносно виявлення і якісної оцінки наведеного ризику.

Особистий внесок магістра. Випускна кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням автора.

Публікації.

Обсяг та структура роботи. Робота складається з 3 розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи складає 66 сторінок. В роботі представлено 7 таблиць, 21 рисуноків, 9 додатків та використано 75 наукових джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЬНИМ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ

1.1. Сутність кредитного ризику та фактори, що зумовлюють його виникнення

Оскільки на сьогоднішній день однією з найпоширеніших операцій вітчизняних банківських установ є кредитування, виявлення та оцінка кредитних ризиків є одним із найскладніших процесів у банківській практиці. Тому вченими та менеджерами банку питанням ідентифікації, контролю, оцінки та відповідно мінімізації кредитних ризиків приділяється значна увага. Від не ефективної системи оцінки наведених ризиків залежить рівень проблемної заборгованості в банківських установах, тому основним завданням є виявлення всіх факторів, які зумовлюють їх появу.

Спочатку зазначимо, що поняття «ризик» безпосередньо пов'язане із втратами банку, однак не у всіх випадках, оскільки у більшості все-таки можна отримати необхідний прибуток. Науковці стверджують, що величина прибутку прямо пропорційно залежить від рівня ризику, тобто вищий показник прибутковості, тим більшим є рівень ризику. Розглядом дефініції «кредитний ризик» займалися багато вітчизняних та іноземних науковців, а саме І. Демчик [25], І. Джулай [30], Л. Долінський [33], В. Коваленко [42], Ю. Ніколаєнко [51], В. Подчесова [57], Л. Примостка [59], І. Сало [61], В. Тищенко [69]. На основі дослідження наведених вчених вдалося сформулювати методичні підходи до системи управління кредитним ризиком, однак деякі питання, що стосуються організаційно-практичного аспекту розгляду кредитних ризиків залишилися відкритими. Серед досліджень сутності кредитного ризику варто виокремити наступні (Додаток А).

З наведених вище тверджень, щодо визначення поняття «кредитний ризик банку» можемо відзначити те, що кожного разу банківська установа намагається купити прибутковий актив, іншими словами надати позику, при цьому він бере на себе відповідальність за те, що позичальник може несвоєчасно або не в повному розмірі погасити свої зобов'язання, до того ж банк не матиме змогу скористатися забезпеченням позики. Тому можемо стверджувати, що кредитний ризик банківської установи виражається у грошовій формі ймовірності відхилення від результатів, які очікує банк для здійснення свої фінансових операцій через дію непередбачених зовнішніх та внутрішніх чинників на суб'єкти, які уклали кредитну угоду.

Щодо нормативного визначення поняття «кредитного ризику» відзначимо те, що у методичних вказівках Національного банку України з інспектування банків «Система кількісної оцінки ризиків» під кредитним ризиком розглядають потенційний чи наявний ризик, який оцінюється для капіталу та надходжень, що може виникати через не виконання умов, визначених кредитним договором неспроможність позичальника, який зобов'язаний виконати всі кредитні умови [1].

У Принципах управління ризиком кредитних операцій Базельського комітету зазначено, що кредитний ризик є ймовірність того, що позичальник банківської установи або контрагент немає можливості виконати свої зобов'язання з раніше окресленими умовами. При чому в другій редакції Базельських угод (Базель II) він оцінюється як ризик втрат через дефолт кредитора або контрагента. При цьому варто зауважити, що Базельський комітет трактуючи сутність кредитного ризику визначає його як джерело кредитування, при цьому враховує ризик невиконання зобов'язань за іншими операціями контрагента. Також його визначення пов'язують кредитний ризик з втратами внаслідок дефолту контрагента.

Також доцільно надати визначення портфельного кредитного ризику під яким розуміють зниження вартості активів через зміну ринкової

процентної ставки (наявний або потенційний ризик для надходжень або капіталу, який виникає внаслідок несприятливих змін процентних ставок. Цей ризик впливає як на прибутковість банку, так і на економічну вартість його активів, зобов'язань та позабалан-сових інструментів) [1]. При цьому джерелом портфельного кредитного ризику являється загальна заборгованість банку за операціями, при яких може виникнути кредитний ризик, а саме кредитних операцій, операцій з цінними паперами та дебіторською заборгованістю. Оцінка за портфельним кредитним ризиком передбачає проведення аналізу диверсифікації та концентрації загальних активів банку. Вчені розглядають сутність портфельного кредитного ризику наступним чином (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1

Розгляд поняття «портфельний кредитний ризик» науковцями*

№	Науковці	Визначення поняття
1.	У. Владичин [12]	Розглядає під портфельним кредитним ризиком ймовірність того, що позичальник не зможе сплатити всі свої зобов'язання та проценти у визначені терміни по всім договорам, при яких може виникнути кредитний ризик.
2.	Ж. Голодова [22]	Вбачає під портфельним кредитним ризиком можливість несплати позичальником боргу та відсотків за кредитом, при здійсненні операцій з цінними паперами чи дебіторською заборгованістю, що в кінцевому підсумку призведе до зниження вартості кредитного портфелю банку.
3.	Ю. Серік [62]	Портфельний кредитний ризик розглядає як ймовірність того, що вартість частини активів банку, що мають кредитний ризик, скоротиться або буде зведена до нуля».
4.	ІГ. Белоглазова, Л. Кроливецкая [8]	Під портфельним кредитним ризиком досліджують ризик, який оцінює ймовірність відхилення фактичного грошового потоку платежів клієнта, відносно операцій по кредитах, цінним паперам чи формування дебіторської заборгованості, від номінального грошового потоку, у тому випадку коли клієнт повинен був направити до банківської установи у відповідності до затвердженого кредитного договору, під впливом негативних факторів, які безпосередньо впливають на економічну ефективність діяльності банку.
5.	В. Жариков, М. Жарикова, О. Євсейчев [37]	Зазначають, що портфельний кредитний ризик означає невиконання зобов'язань з погашення кредиту, формування дебіторської заборгованості чи операцій з цінними паперами перед банком третьою стороною.

Примітка: складено автором на основі джерела[8, 12, 22, 37, 62]

Після розкриття сутності кредитного ризику доцільно виокремити означення об'єкту, суб'єкту та джерела його виникнення. Об'єктом кредитного ризику являється безпосередньо діяльність банківської установи у сфері кредитування, результати та умови якої спрогнозувати у майбутньому практично неможливо. Суб'єктом кредитного ризику є фізична або юридична особа, яка має компетенцію відносно прийняття рішень управлінського характеру. Джерелом виникнення кредитного ризику являються фактори, які безпосередньо спричиняють невизначеність при здійсненні операцій кредитного характеру.

З метою узагальнення наведених результатів дослідження можна виокремити наступні властивості кредитного ризику банку (рис. 1.1.).

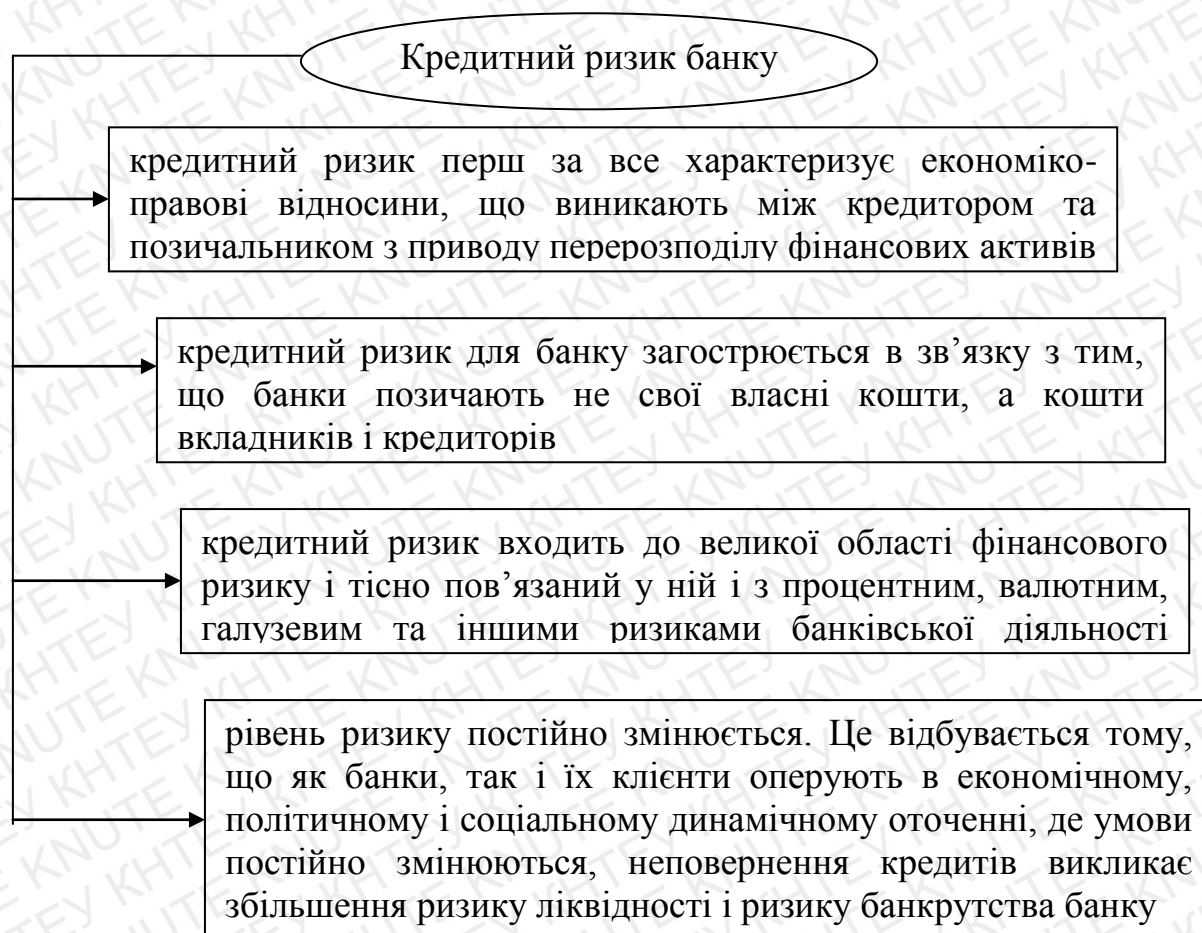

Рис. 1.1. Основні властивості кредитного ризику банку*

*Примітка: складено автором на основі джерела [30]

Оцінюючи кредитний ризик по відношенню до кредитної операції доцільно виокремлювати наступні види ризиків:

1. Індивідуальний кредитний ризик – ризик кожного окремого позичальника та ризик, який оцінюється по кожній кредитній угоді.

2. Портфельний кредитний ризик, тобто оцінюється ризик всього портфеля.

Відзначимо те, що індивідуальний кредитний ризик обумовлюється різними факторами, однак у всіх випадках для банківської установи він несе означає загрозу втрати певної суми фінансових ресурсів, які були надані у користування. На цьому етапі дуже важливим питанням є виявлення та оцінка факторів, які впливають на появу такого стану, оскільки в перспективі це впливатиме на загальну прибутковість банку [41, С. 65-66].

Тому виникає потреба у виокремленні та обґрунтування системи чинників, які мають вплив як на індивідуальний кредитний ризик, так і на портфельний (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Фактори виникнення індивідуального та портфельного кредитного ризику*

Індивідуальний кредитний ризик	Портфельний кредитний ризик
Недатність позичальника банку до формування безперебійного грошового потоку	Надмірна концентрація в певній сфері економіки
Ризик ліквідності заставного майна	Надмірна диверсифікація, що пояснюється до погіршення якості управління
Моральні характеристики позичальника	Рівень кваліфікація персоналу та валютний ризик

*Примітка: складено автором на основі джерела [33]

При цьому варто зазначити, що всі фактори мають зовнішній або внутрішній характер. Відносно перших відзначимо, що вони повністю не контролюються банківською установою, оскільки вона не може спрогнозувати час їх виникнення та результат, до якого вони призведуть. Досить часто зовнішні фактори не залежать від співробітників банку, однак такі ризики можуть поставити під загрозу роботу всього банку. Тому потрібно враховувати можливість виникнення непередбачуваних подій та розробити систему заходів для їх уникнення або ж мінімізації.

Відносно внутрішніх факторів в основному вони залежать від технічних помилок персоналу банку при оформленні кредитних договорів та при здійсненні оцінки кредитоспроможності позичальників. Вони мають пряму залежність від кредитної діяльності банку, затвердженої кредитної політики, недосконалості механізму контролю за проведенням кредитування, помилок в оформленні кредитних договорів та інших причин. Тому банківська установа повинна постійно проводити моніторинг кредитних ризиків для забезпечення надійного взаємозв'язку між параметрами капіталу та його кредитних ризиків. У зв'язку з цим доцільно провести класифікацію факторів кредитного ризику в залежності від їх поділу на зовнішні та внутрішні (рис. 1.2.).

Рис. 1.2. Розподіл фактори індивідуального кредитного ризику на зовнішні та внутрішні*

*Примітка: складено автором на основі джерела [55].

Також потрібно більш детально розглянути фактори портфельного кредитного ризику, які також поділяються на внутрішні та зовнішні. Їх класифікацію відобразимо на рис. 1.3.

Крім зазначених факторів, І. Івченко виокремлює ще такі фактори, які мають вплив на ступінь кредитного ризику:

1. Ступінь концентрації роботи банку у сфері кредитування, що проявляється через надмірну концентрацію по регіонах, галузях, групах позичальників, що в кінцевому підсумку сприяє зростанню ризику.
2. Значна питома частка кредитів та інших контрактів банку, які підписані з клієнтами, що мають значні фінансові труднощі.
3. Концентрація роботи банківської установи в недосліджених та нетрадиційних сферах діяльності.
4. Постійні зміни кредитної політики банківської установи.
5. Значна питома частка нових клієнтів, це можна врегулювати шляхом коректної оцінки кредитоспроможності кожного позичальника.
6. Прийняття банком застави, яку важко реалізувати в короткі терміни або яка є дорогою у зберіганні чи швидко знецінюється) [39, С. 78-80].

Рис. 1.3. Класифікація факторів портфельного кредитного ризику*

*Примітка: складено автором на основі джерела [55].

При визначенні саме кредитного ризику банківської установи потрібно охарактеризувати наступні узагальнюючі фактори (рис. 1.4.).

Також варто додати те, що на ступінь кредитного ризику має вплив відсутність достатньої інформації для того, щоб провести аналіз параметрів кредитного ризику та наявність суттєвих недоліків у підходах щодо розрахунку резервів під ймовірні втрати за активними операціями.

Рис. 1.4. Узагальнюючі фактори, які впливають на виникнення кредитного ризику банку*

*Примітка: складено автором на основі джерела [57]

Оцінка тенденцій, які спостерігаються на ринку фінансових послуг, а саме при наданні кредитів вітчизняними банками дозволяє виокремити суттєві недоліки, що виникають при реалізації засад стратегічного управління ризиками банківських установ. При цьому найбільш суттєві серед них є: надмірний ступінь централізації або децентралізації системи управління банку у сфері кредитування, не повний аналіз всіх наявних ризиків за кожною кредитною угодою; не якісна оцінка фінансового становища кожного позичальника, не досконалість юридичної та економічної системи контролю за оформленням кредитів, відсутність дієвого аудиту щодо відносно здійснення процесу кредитування [63, С. 123-125].

Зазначимо, що головною проблемою, яка виникає при оцінці ризиків банку є відсутність досконалої методології такої оцінки та здійснення управління кредитними ризиками. Особливо ця проблема стоїть гостро в невеликих банківських установах, оскільки в них практично не має розробленої та запровадженої концепції відносно управління наявними банківськими ризиками, у тому числі й кредитними. Тому у всіх банках потрібний відділ, який буде займатися управлінням кредитними ризиками.

Основними етапами управління кредитними ризиками є наступні:

1. Формування в банківській установі політики управління кредитними ризиками. Вона має включати в себе всі заходи відносно уникнення негативних ситуацій, які будуть спрямовані на мінімізацію наслідків у разі їх виникнення. Кредитний комітет банку зобов'язаний оцінювати лише ті кредитні заявки, що повністю відповідають політиці управління кредитними ризиками, які були затверджені в банку.

2. Надання рекомендацій, які будуть основоположними при підписанні кредитного договору з позичальником, угоди. Вони повинні включати всі потрібні документи, що які супроводжують кредитну заявку, при цьому проводиться комплексна оцінка кредитоспроможності позичальників, враховується їх класифікація за ступенем надійності, яка базується на

кредитній історії позичальника, стані його банківських зобов'язань та рахунків.

3. Розробка відокремленої системи лімітів банку. Завдяки їм можна забезпечити диверсифікації кредитного портфеля з врахуванням різних чинників таких як сфери економічної діяльності, терміни, види кредитів, суб'єкти кредитування, території. Також варто визначити ліміти за кожним наданим кредитом для виконання нормативів роботи банку.

4. Збір необхідної інформації про кредитний ризик і застосування відповідної системи оцінки, а саме розробка системи показників кількісного та якісного характеру за істотними чинниками кредитного ризику, розрахунок критичних та оптимальних значень для кожного чиннику кредитного ризику, розробка стандартів банківської установи відносно якості кредитів та дотримання установлених вимог регулюючими органами, проведення класифікації кредитів, які надав банк в залежності від ступеня ризику.

5. Створення механізму контролю та моніторингу за кредитними ризиками при використанні автоматизованих програм обліку та аналізу даних [63, С. 67-69].

Взаємозв'язок функцій та етапів системи управління кредитними ризиками відобразимо на рис. 1.5.

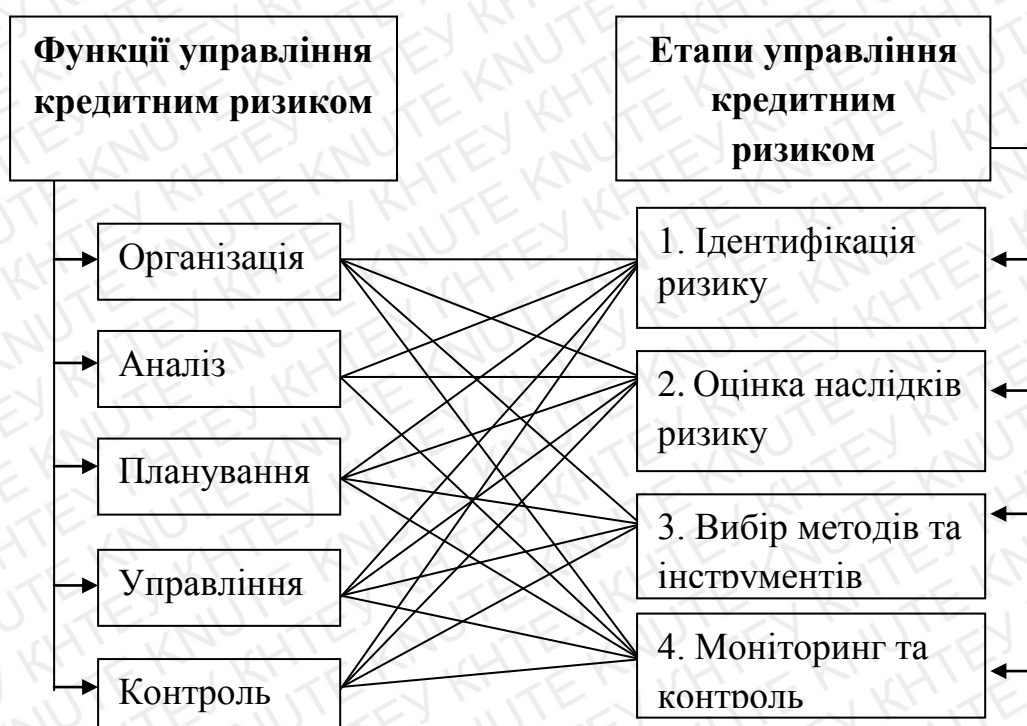

Рис. 1.4. Взаємозв'язок етапів та функцій системи управління кредитним ризиком*

*Примітка: складено автором на основі джерела [59]

На основі цього можемо зробити висновок, що в сучасних умовах розвиток методів аналізу кредитних ризиків являється важливим завданням кожного банку. Формування оптимального співвідношення між рівнями концентрації та диверсифікації кредитного портфеля банку є основною ціллю, яку повинен вирішувати менеджмент кожного банку незалежно від обраної стратегії та можливостей.

Отже, можемо зробити висновок, що в сучасних умовах розв'язання проблеми мінімізації кредитних ризиків є одним із головних завдань банківського сектору. Правильне трактування сутності кредитного ризику, а також чинників, що впливають на його виникнення, допоможе комерційним банкам здійснювати ефективний контроль за ризиком, визначати розмір допустимого рівня ризику, управляти ризиком, а також мінімізувати ступінь впливу цього ризику на діяльність фінансових установ. Вітчизняні банківські установи не мають змоги повністю уникнути негативного впливу факторів кредитного ризику, але вони можуть їх враховувати у своїй роботі розробляти відповідні шляхи для своєчасної ідентифікації та мінімізації їх дії. Також потрібно враховувати те, що кредитні ризики мають найбільшу небезпеку для вітчизняних банків, оскільки впливають на їх фінансову стійкість й платоспроможність, тому їх попередження повинно стати перспективним напрямом розвитку всієї вітчизняної банківської системи.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ПОРТФЕЛЬНОГО КРЕДИТНОГО РИЗИКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Аналіз рівня портфельного кредитного ризику АТ КБ «Приватбанк»

Аналіз рівня портфельного кредитного ризику проведемо на основі роботи АТ КБ «Приватбанк». За офіційними даними GFK Ukraine, який проводив аналіз діяльності банківських установ на фінансовому ринку за 9 місяців 2019 рік з АТ КБ «Приватбанк» працюють близько 57,6% українців, тобто фізичних осіб старше 16 років. Саме цей банк 47,3% користувачів вважають основним банком, який надає всі види банківських послуг у порівнянні з двадцятьма найбільш популярними в країні. Характеристика корпоративного сектору АТ КБ «Приватбанк» наступна:

- 58,2% юридичних осіб активно співпрацюють з ним, а 39,3% оцінюють його як основним банком серед всіх інших;
- 75,1% суб'єктів підприємницької діяльності постійно співпрацюють з ним, а 66,1% вважають своїм основним банком.

Крім цього АТ КБ «Приватбанк» являється одним з найбільш інноваційних банків світу. Для прикладу, зазначимо, що саме він один із перших розпочав застосування одноразових SMS-паролів. Також до останніх інновацій банку відносять такі банківські продукти, як онлайн-інкасація, платіжний міні-термінал, вхід в Інтернет-банкінг через QR-код, а також інших мобільних додатків.

Основні результати роботи АТ КБ «Приватбанк» наведемо в Додатку Б. Аналіз динаміки загальних активів АТ КБ «Приватбанк» наведемо на рис.2.1. На основі цього можемо зробити висновок, що за 9 місяців 2019 року активи склали 404,73 млн. грн., за 2018 рік вони зросли на 21,43% у порівнянні з

2014 роком, а у 2017 році цей показник збільшився на 24,10% у порівнянні з 2016 роком, що обумовлено переходом у державну власність з внесенням у статутний капітал.

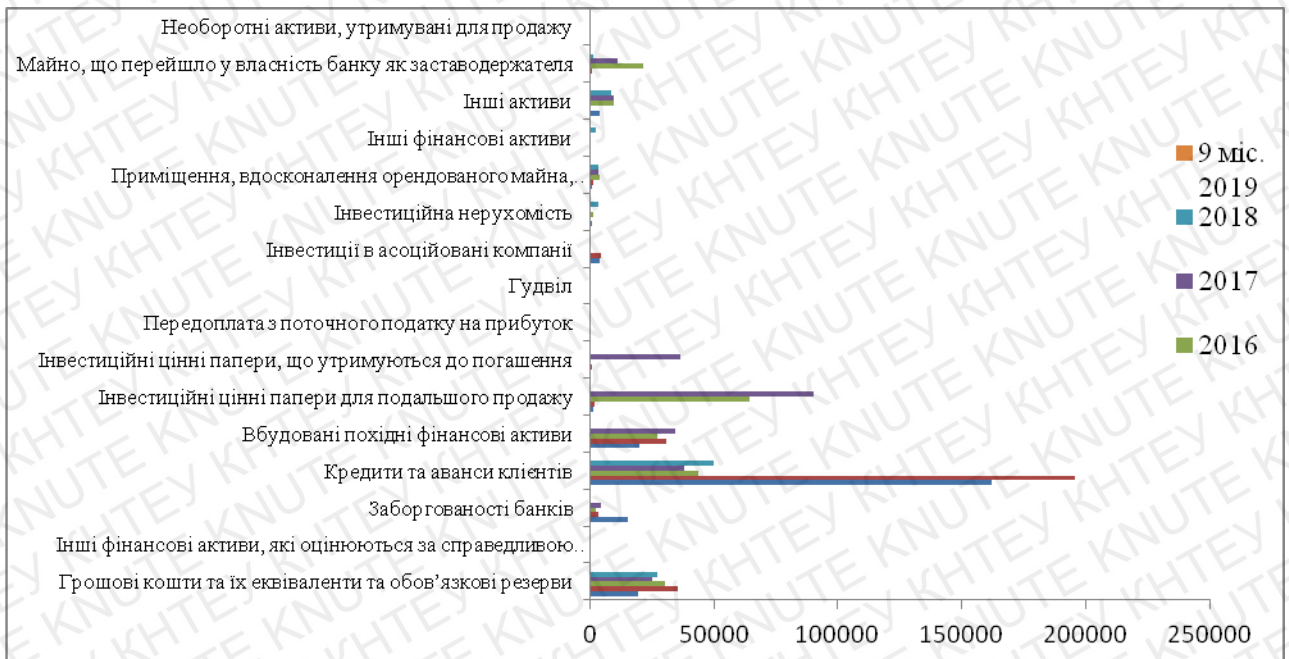

Рис. 2.1. Аналіз динаміки активів АТ КБ «Приватбанк» за 2014-2018 рр., за 9 місяців 2019 року*

*Примітка: складено автором на основі джерела

[3].

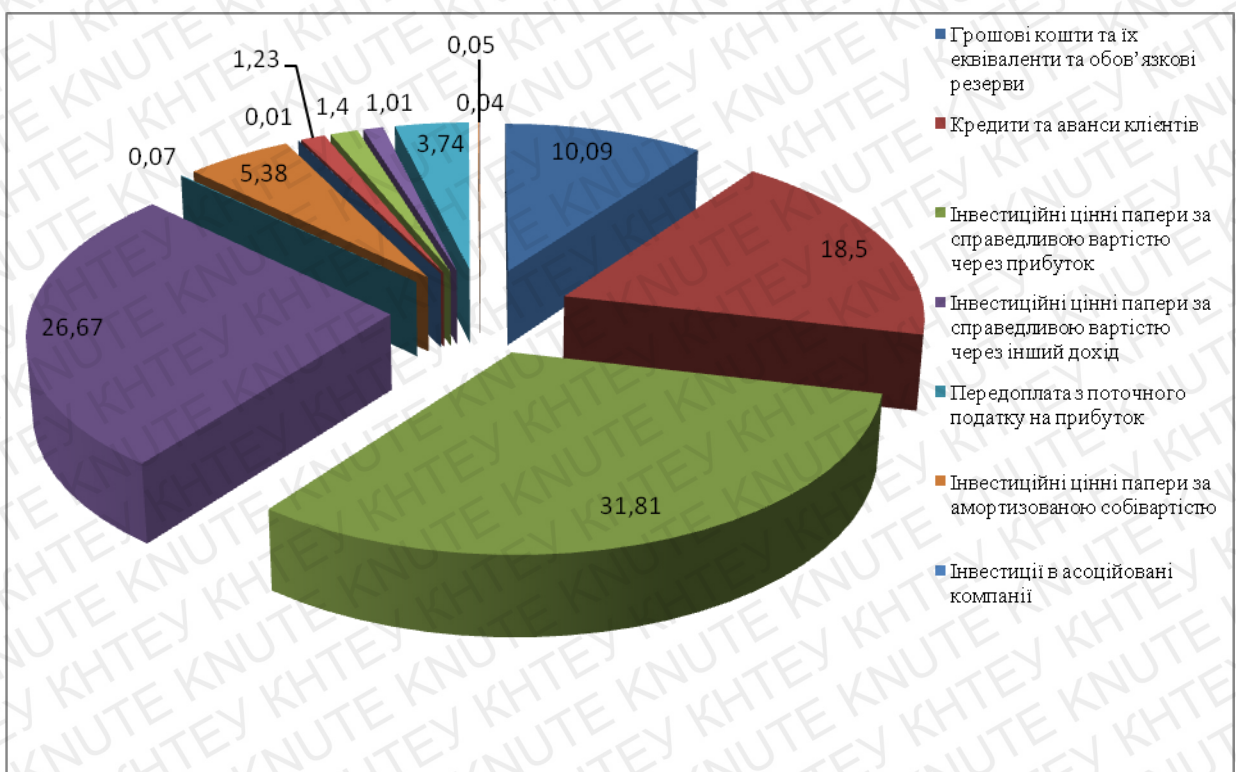

Рис. 2.2. Структура активів АТ КБ «Приватбанк» за 9 місяців 2019 року*
*Примітка: складено автором на основі джерела [3].

У структурі активів АТ КБ «Приватбанк» за 9 місяців 2019 року (рис. 2.2.) переважають інвестиційні папери за справедливою вартістю через прибуток або збиток близько 35%, інвестиційні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід – 30%, кредити та аванси клієнтів – 18% та грошові кошти та їх еквіваленти – 15%.

Щодо зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» (рис. 2.3.) відзначимо те, що загальна їх сума за 9 місяців 2019 року становила 359,25 млн. грн., за період 2014-2018 роки вони зростають від 203303 млн. грн. у 2014 році до 246545 млн. грн. у 2018 році. В структурі зобов'язань банку переважають кошти клієнтів близько 96% за 9 місяців 2019 року.

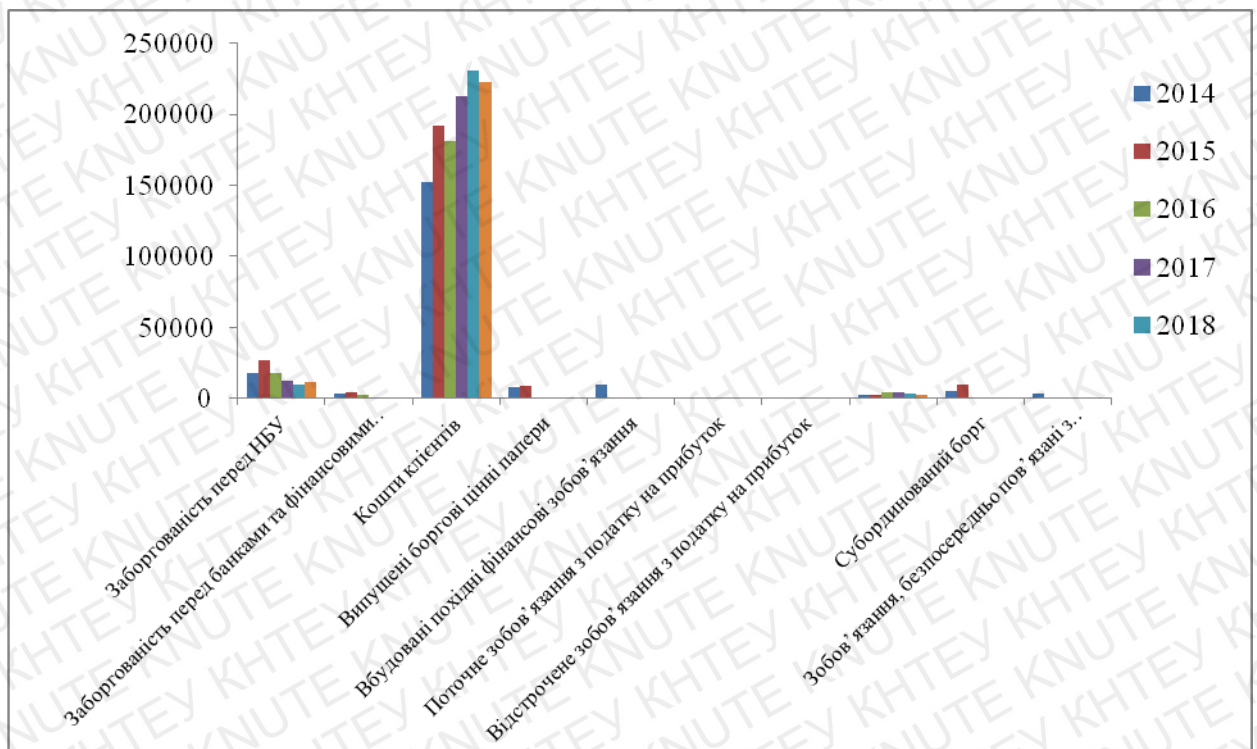

Рис. 2.3. Аналіз динаміки зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» за 2014-2018 рр.,
за 9 місяців 2019 року*

*Примітка: складено автором на основі джерела [3].

Оскільки аналіз портфельного кредитного ризику включає в себе оцінку кредитного портфелю, портфеля цінних паперів та портфелю дебіторської заборгованості розглянемо кожен із них більш детально.

АТ КБ «ПриватБанк» надає значну суму своїх фінансових ресурсів в користування юридичним та фізичним особам, підприємствам малого та середнього бізнесу. Динаміка та питома вага кожного із наданого виду кредиту розглянемо в Додатку В.

Можемо зробити висновок, що основну частину кредитів у АТ КБ «ПриватБанк» складала кредити, що управляються як окремий портфель, їх розмір у 2018 році складав 212795 млн. грн., що у відсотковому вимірі становить 72,9%, а кредити, надані юридичним особам – 1,93%. Крім цього банк кредитує фізичних осіб, а саме на карткові рахунки надає близько 15,5% кредитів у 2018 році, на іпотеку – 4,43%, на придбання автомобілів – 0,11%, на споживчі кредити – 1,44%. Кредити малому та середньому бізнесу АТ КБ «ПриватБанк» надає у розмірі 2,83% у 2018 році. За 9 місяців 2019 року переважали кредити, які управляються як окремий портфель – 71,91%, кредити надані фізичним особам на карткові рахунки – 16,50% та іпотечні кредити – 4,09%.

Щодо дебіторської заборгованості за фінансовим лізингом, зазначимо, що вона зростає у АТ КБ «ПриватБанк» від 34% у 2014 році до 45% у 2018 році. При чому значну питому вагу складає дебіторська заборгованість юридичних осіб близько 87% у 2018 році, а за 9 місяців 2019 року – 5798%. Більш детально її динаміку та структуру розглянемо в Додатку Г.

Портфель цінних паперів у АТ КБ «ПриватБанк», на основі якого оцінюється кредитний ризик представлений довгостроковими держаними борговими цінними паперами та державними валютними цінними паперами, їх аналіз представлений в Додатку Д.

У 2016 році загальна сума цінних паперів для подальшого продажу складала 64409 млн. грн., у 2017 році – 90354 млн. грн. У 2018 році цінні

папери представлені інвестиційними цінними паперами за СВПЗ на суму 86244 млн. грн., інвестиційними цінними паперами за СВІСД – 79299 млн. грн. та інвестиційними цінними паперами за АС – 14577 млн. грн.

Після розгляду основних складових, які оцінюються при аналізі портфельного кредитного ризику наведемо динаміку резерву під знецінення кредитів (рис. 2.4.).

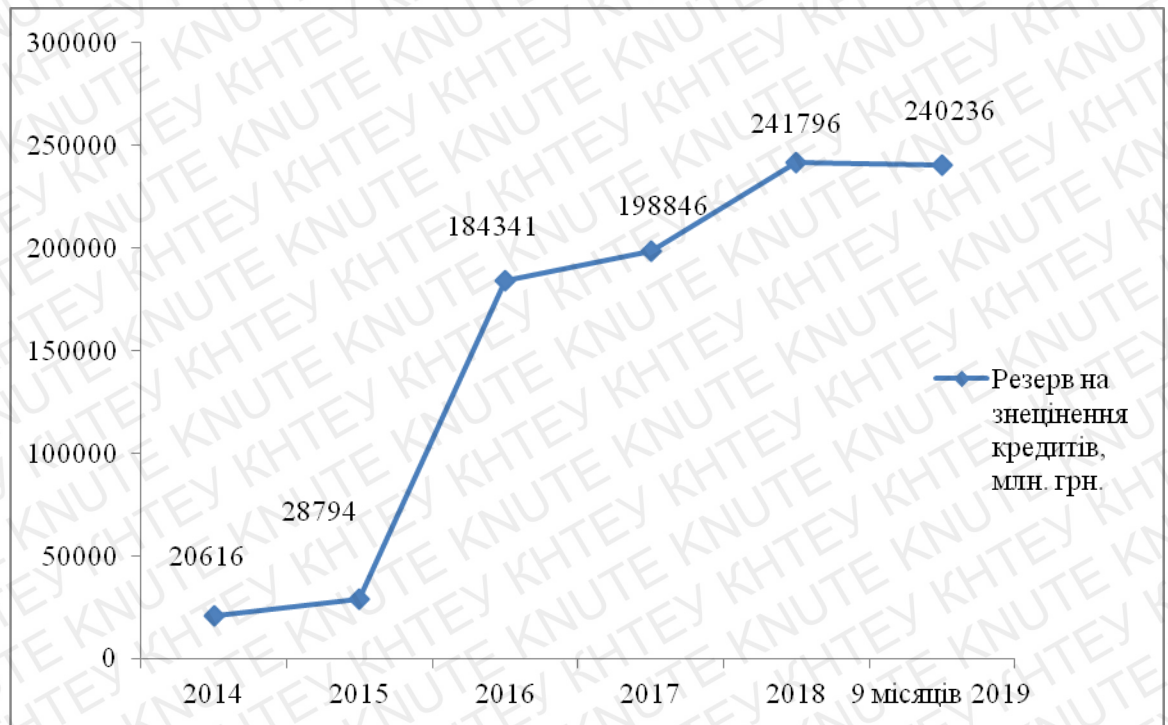

Рис. 2.4. Динаміка резерву на знецінення кредитів АТ КБ «Приватбанк» за 2014-2018 рр., 9 місяців 2019 року*

*Примітка: складено автором на основі джерела [3].

Як бачимо, резерв під знецінення кредитів АТ КБ «Приватбанк» зріс від 20616 млн. грн. у 2014 році до 241796 млн. грн. у 2018 році, за 9 місяців 2019 року він становив 240236 млн. грн., це пов'язано передусім з підвищенням кредитного ризику та нестабільності в економічному середовищі країни.

У 2018 році було відшкодовано за рахунок резервів під знецінення кредитів за минулі роки 360 млн. грн., а саме за кредитами юридичних осіб – 106 млн. грн., за кредитними картками – 249 млн. грн. та за кредитами

підприємств малого та середнього бізнесу – 5 млн. грн. Зміни, які відбулися в резерві на знецінення кредитів у 2018 році відобразимо в Додатку Е., а аналіз резервів під знецінення кредитів за 2016-2015 роки наведемо в Додатку Є.

Як бачимо, у 2018 році резерв на знецінення кредитів на кінець року зріс на 3538 млн. грн. за рахунок збільшення резерву на кредити, що управляються як окремий портфель на суму 1773 млн. грн., кредити юридичним особам – 343 млн. грн., кредити фізичним особам – 1032 млн. грн., кредити малому та середньому бізнесу – 373 млн. грн. та за рахунок дебіторської заборгованості за фінансовим ризиком – на 17 млн. грн. У 2016 році спостерігається така ж динаміка, резерв під знецінення кредитів зріс за рік на 155547 млн. грн., а у 2015 році спостерігається незначне підвищення на 6989 млн. грн.

Для того, щоб більш ґрунтовно проаналізувати розмір резервів під знецінення кредитів варто порівняти їх з активами та загальним кредитним портфелем (Додаток Ж). Як бачимо з розрахованої таблиці питома частка резерву під знецінення кредитів у сумі загальних активів зростає з 7,50% у 2014 році до 86,94% у 2018 році, а за 9 місяців становить 86,14%. Аналогічна ситуація спостерігається із питомою часткою резерву під знецінення кредитів у кредитному портфелі, вона зросла від 11,27% у 2014 році до 82,83% у 2018 році, а за 9 місяців 2019 року вона становила 81,71%.

Щодо концентрації кредитного портфелю за галузями економіки та напрямками економічної діяльності (рис. 2.5.). Зазначимо, що найбільша сума кредитів у 2018 році та за 9 місяців 2019 року управляється як окремий портфель 73%, також значна сума зосереджена на надання кредитів фізичним особам близько 22%.

Аналіз резервів на знецінення дебіторської заборгованості та неотриманого фінансового доходу по ній проведемо в Додатку Є. Найбільша сума неотриманого фінансового доходу та резерву на знецінення у 2018 році спостерігається за дебіторською заборгованістю з терміном погашення від 1

до 5 років, при цьому загальна сума дебіторської заборгованості за платежами з лізингу складає 1863 млн. грн.

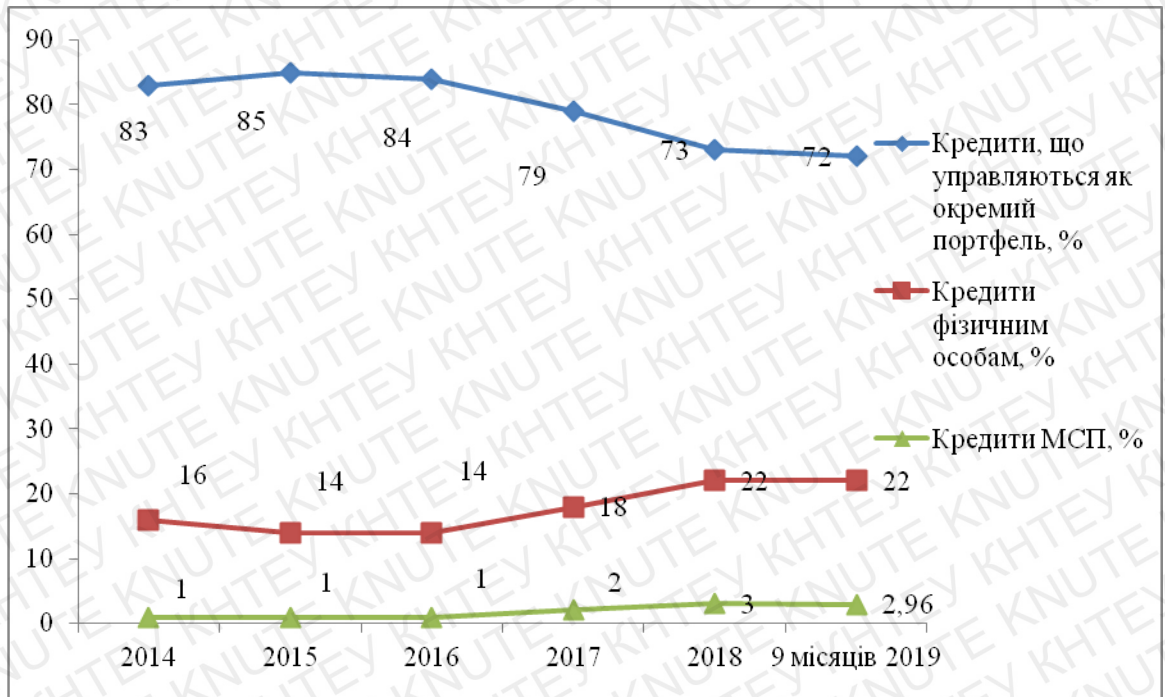

Рис. 2.5. Аналіз динаміки концентрації кредитів за економічною діяльністю ПАТ КБ «Приватбанк» за 2014-2018 рр.*

*Примітка: складено автором на основі джерела [3].

В наступній таблиці розрахуємо рівень портфельного кредитного ризику ПАТ КБ «Приватбанку» за досліджуваний період.

Таблиця 2.1

Аналіз динаміка портфельного кредитного ризику ПАТ КБ «Приватбанку» за 2014-2018 роки, 9 місяців 2019 року*

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	9 місяців 2019
Розрахункова сума резерву на покриття портфельного кредитного ризику, млн. грн.	20616	28794	184341	198846	241796	240236
Залишки кредитів і позик, млн. грн.	164000	190629	107992	130240	50140	55857
Портфельний кредитний ризик, %	12,57	15,11	170,70	152,68	482,24	430,09

*Примітка: складено автором на основі джерела [3].

Як бачимо, портфельний кредитний ризик має тенденцію до постійного зростання від 12,57% у 2014 році до 482,24% у 2018 році, тому ПАТ КБ «Приватбанку» досить збільшив резерви під знецінення кредитів на 270131 млн. грн. у 2018 році в порівнянні з 2014 роком. За 9 місяців 2019 року він становив 430,09%.

Аналіз портфельного кредитний ризик ПАТ КБ «Приватбанку» також передбачає оцінку банківських нормативів, які детально розглядаються в Положенні Національного банку України №368. В таблиці 2.2 проведемо їх аналіз.

Таблиця 2.2

**Аналіз нормативів кредитного ризику АТ КБ «Приватбанку»
за 2014-2018 рр.***

Найменування нормативу	Нормативне значення	2014	2015	2016	2017	2018
Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2)	не менше 10%	11,0	10,70	2,10	17,36	18,64
Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7)	не вище 20 %**	10,32	20,23	142,17	5,7	4,86
Норматив великих кредитних ризиків (Н8)	не вище 800 %	150,46	174,13	1251,39	0,00	0,00
Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями пов'язаними з банком особами (Н9)	не вище 25 %	-	-	63,72	-	-
Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9)	не більше 5 %	4,18	1,83	-	-	-

*Примітка: складено автором на основі джерела [3].

Також потрібно відзначити те, що для оцінки портфельного кредитного ризику АТ КБ «Приватбанку» крім зазначених показників нормативів його оцінку важливе місце посідають рекомендації Базельського комітету з питань банківського нагляду, а саме нормативи капіталу та ліквідності.

На основі відображених даних у табл. 2.2. проаналізуємо динаміку нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу АТ КБ «Приватбанку». Можемо зазначити, що за період 2014-2018 років норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу зріс від 11% у 2014 році до 18,64% у 2018 році, це свідчить про те, що більшу частину кредитного ризику беруть на себе власники банківської установи. Щодо нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) зазначимо, що він дозволяє обмежити можливі витрати банківської установи, якщо в який момент остання не матиме змоги виконати свої поточні зобов'язання. У порівнянні з 2016 роком цей норматив значно скоротився у 2017 році з 142,17% до 5,7%. Норматив великих кредитних ризиків (Н8) встановлюється для обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів, він за досліджуваний період скоротився з 150,46% до 0%.

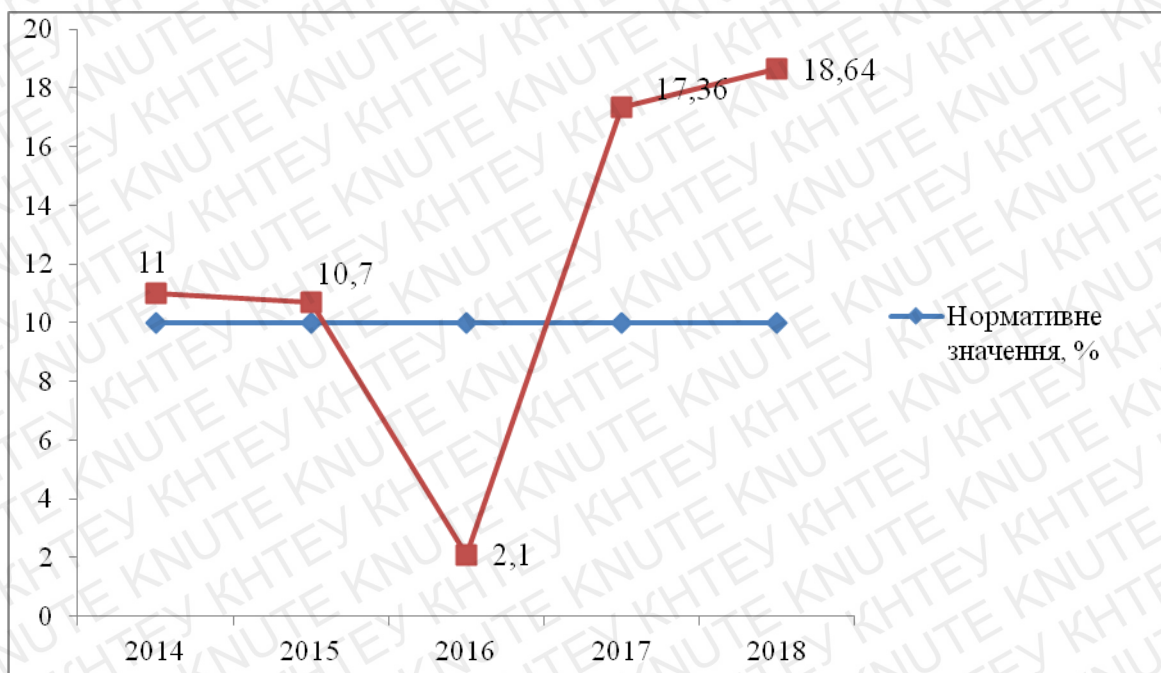

Рис. 2.6. Аналіз нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу АТ КБ «Приватбанк» за 2014-2018 рр.*

*Примітка: складено автором на основі джерел [3].

Також варто зупинитися на розподілі кредитів, наданих фізичним та юридичним особам та розміру кредитного ризику за класами боржника АТ КБ «Приватбанк» станом на 01.09.2019 року у відповідності до Постанови Національного банку України «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» № 351 (рис. 2.6., рис. 2.7.). Відповідно до наведеної постанови банки визначають кредитний ризик за кредитами, наданими юридичним та фізичним особам, визначивши імовірність настання дефолту клієнта. Імовірність дефолту клієнта визначають за фінансовим станом клієнтів, за яким поділяють фізичних осіб на 5 класів (1 – фінансовий стан високий, 2 – фінансовий стан добрий, 3 – фінансовий стан задовільний, 4 – фінансовий стан незадовільний, 5 – фінансовий стан критичний), а юридичних – на 10 класів (залежно від отриманого значення інтегрального показника фінансового стану боржника з урахуванням величини підприємства).

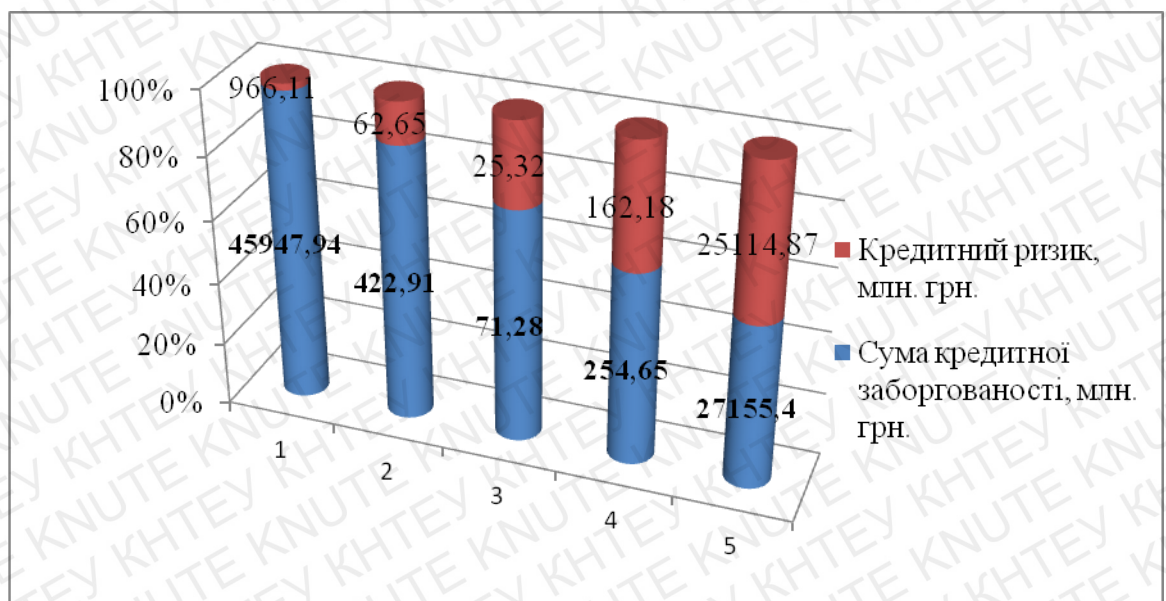

Рис. 2.7. Розподіл кредитів та кредитного ризику за класами боржника – фізичних осіб АТ КБ «Приватбанку» станом на 01.09.2019 р.*

*Примітка: складено автором на основі фінансової звітності Національного банку України.

Як бачимо найбільшу суму заборгованості у розмірі 27155,40 млн. грн. мають боржника, у яких фінансовий стан критичний, відповідно за такими боржниками й найвища сума кредитного ризику – 25114,87 млн. грн. Аналогічна ситуація спостерігається й за боржниками-юридичних осіб, максимальна сума кредиторської заборгованості у розмірі 214471,21 млн. грн. та 214176,42 млн. грн. кредитного ризику мають боржники, які віднесені до 10 класу.

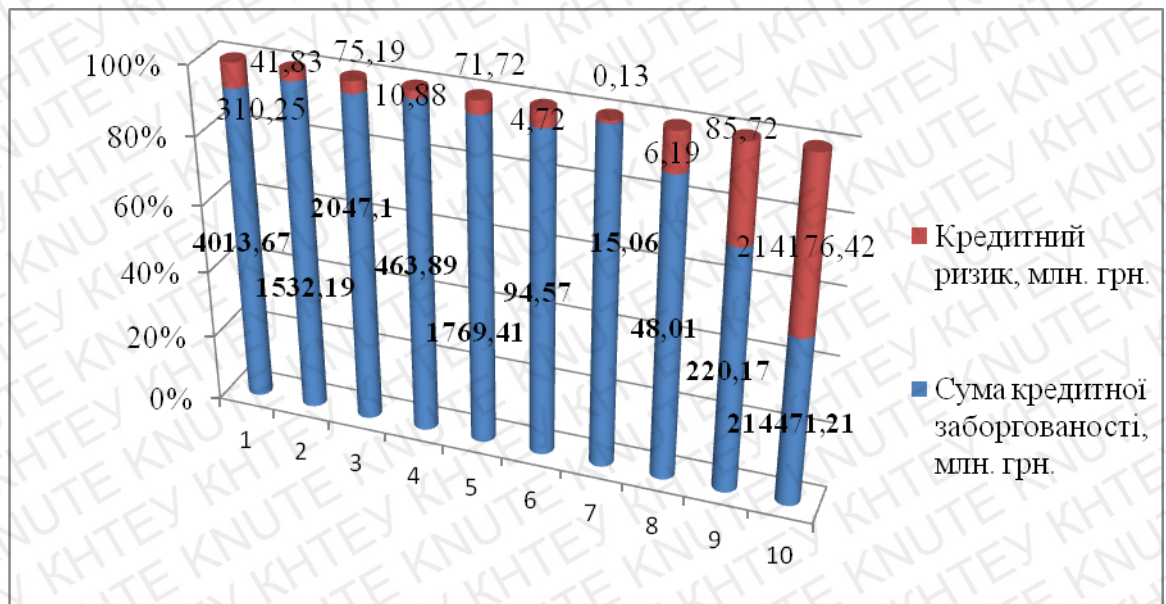

Рис. 2.8. Розподіл кредитів та кредитного ризику за класами боржника – юридичних осіб АТ КБ «Приватбанку» станом на 01.09.2019 р.*

*Примітка: складено автором на основі фінансової звітності Національного банку України.

Отже, після проведеного аналізу рівня портфельного кредитного ризику АТ КБ «Приватбанк» можемо зробити висновок, що банк надає значну суму своїх фінансових ресурсів в користування юридичним та фізичним особам, підприємствам малого та середнього бізнесу. Портфель цінних паперів у АТ КБ «ПриватБанк», на основі якого оцінюється кредитний ризик представлений довгостроковими держаними борговими

цінними паперами та державними валютними цінними паперами. Сума резерву під знецінення кредитів АТ КБ «Приватбанк» зросла від 20616 млн. грн. у 2014 році до 241796 млн. грн. у 2018 році, це пов'язано передусім з підвищенням кредитного ризику та нестабільності в економічному середовищі країни.

2.2. Аналіз інфраструктури управління портфельним кредитним ризиком банку

Інфраструктура АТ КБ «Приватбанк» має важливе значення для управління діяльності банку, зокрема щодо управління портфельним кредитним ризиком. Це зумовлено перед усім тим, що банк здійснює кредитування як юридичних осіб, суб'єктів малого та середнього бізнесу, а так і фізичних осіб. При цьому банк надає кредити підприємствам різних галузей економіки, населенню, своїм філія. Також банк розміщує цінні папери та має дебіторську заборгованість. Інфраструктура управління портфельним кредитним ризиком АТ КБ «Приватбанк» складається з наступних елементів:

1. Політика і стратегія управління портфельним кредитним ризиком – ідентифікація ризиків, рівня толерантності банку до портфельного кредитного ризику, основних критеріїв його управління, наведення методів, які можуть використовуватися банком для його вимірювання, а також оцінка нормативів обмеження портфельного кредитного ризику.
2. Методологія управління портфельним кредитним ризиком, що включає в себе сукупність методик, методів та процедури, що можуть застосовуватися для оцінки портфельного кредитного ризику, аналізу його рівня та розробки відповідних заходів щодо ефективного управління.
3. Інфраструктура управління портфельним кредитним ризиком – сукупність функціональних та організаційних одиниць банку, через які виконується функція управління портфельним кредитним ризиком.

Рис. 2.10. Функції Комітету з управління ризиками щодо управління портфельним кредитним ризиком у АТ КБ «Приватбанк»*

*Примітка: складено автором на основі джерела [3]

Блок підрозділі з управління ризиками у сфері здійснення регулювання портфельного кредитного ризику виконує такі функції (рис. 2.11.).

Крім розглянутих органів у АТ КБ «Приватбанк виокремлюють відділ за напрямком «Compliance», який безпосередньо підпорядкований Наглядовій раді банку. Він являється незалежним від бізнес-підрозділів, не приймає участь у отриманні доходів банку, у сфері управління портфельним кредитним ризиком виконує такі функції:

1. забезпечує управління портфельним кредитним ризиком, який пов'язаними в основному з конфліктом інтересів, що виникають на всіх рівнях організаційної структури банку;
2. здійснює підготовку висновків відносно комплаєнс-ризиків, який характерний новим продуктам та змінам в роботі банку до моменту їх затвердження для прийняття адекватних управлінських рішень;
3. формує та надає фінансові звіти відносно оцінки комплаєнс-ризиків Наглядовій раді банку, Комітету з управління ризиками та Правлінню не рідше одного разу на квартал.

Рис. 2.11. Основні завдання блоку підрозділів з управління ризиками щодо регулювання портфельного кредитного ризику АТ КБ «Приватбанк»*

*Примітка: складено автором на основі джерела [3]

Після аналізу інфраструктури управління портфельним кредитним ризиком АТ КБ «Приватбанк» можемо відзначити, що за сучасних умов залишається актуальною проблемою здійснення контролю якості кредитного портфеля, портфеля цінних паперів та портфеля дебіторської заборгованості, що визначає необхідність вирішення таких завдань (рис. 2.12.).

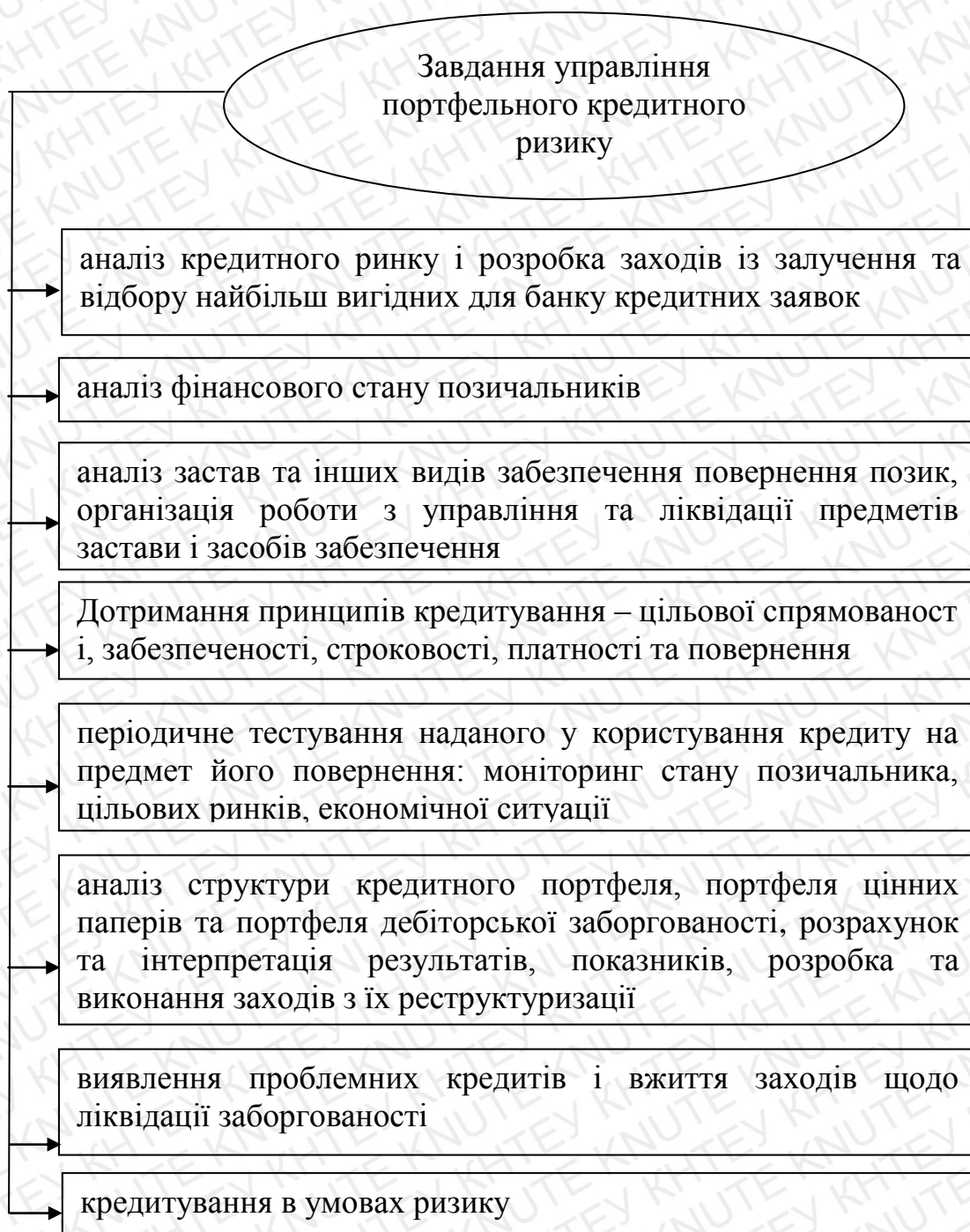

Рис. 2.12. Завдання управління портфельного кредитного ризику
АТ КБ «Приватбанк» в сучасних умовах*

*Примітка: складено автором на основі джерела [3]

Отже, можемо узагальнити, що при налагодженій роботі всієї інфраструктури, що займається управлінням портфельним кредитним ризиком, можлива ефективна та безперервна ПАТ КБ «Приватбанк», при цьому ризик

від неповернення кредитів, дебіторської заборгованості та ризик від знецінення цінних паперів буде значно нижчим.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЬНИМ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

3.1. Міжнародний досвід управління портфельним кредитним ризиком в банку та можливість імплементації його в Україні

Для того, щоб зменшити рівень портфельного кредитного ризику та звести до мінімуму наслідки, пов'язані із його виникненням доцільно використовувати міжнародний досвід з врегулювання цього питання та впроваджувати ефективні методи в роботу вітчизняних банків. Цікавим прикладом управління портфельним кредитним ризиком є досвід американських банків, які в першу чергу орієнтуються на проведенні оцінки кредитоспроможності банків на основі правила 5С, яке передбачає врахування наступних критеріїв:

1. Character – характер;
2. Capacity – фінансові можливості банку;
3. Capital – капітал;
4. Collateral – забезпечення;
5. Conditions – загальні економічні умови [58].

На основі наведених критеріїв визначають ділову репутацію, спроможність та бажання погашати кредити, оцінюють ступінь відповідальності позичальника, крім того аналізують кредитну історію позичальника у минулих періодах. Також проводять попереднє інтерв'ю для формування загальної картини особи, при цьому фінансові можливості позичальника оцінюють шляхом аналізу його фінансових надходжень та прогнозують їх на найближчий період. Крім цього обов'язково враховують джерело погашення кредиту, а саме продаж активів, грошові надходження або ж інші джерела фінансування позичальника. Однак, у більшості випадків кредитні зобов'язання погашаються шляхом грошових коштів, тому на це джерело доходу звертають більшу увагу, визначають їх розмір, структуру, співвідношення між активами та пасивами, розраховують частку власного

капіталу суб'єкта господарювання в реалізації того чи іншого проекту. Найбільше значення в американських банках приділяють предмету застави – застави чи гарантії, при цьому визначають її достатність та якість, ринкову та ліквідаційну вартість, а також ступінь ліквідності. До загально економічних умов належать такі умови як оцінка ринкового стану та його вплив на позичальника та банк. Серед них варто виокремити такі умови як наявність конкуренції, політичний стан в країні, стан економічної кон'юнктури, особливості фіскальної політики та політики центрального банку [20].

В європейських країнах для оцінки портфельного кредитного ризику використовують спеціальні методика визначення кредитного рейтингу, що формують сукупністю параметрів, за допомогою яких оцінюють кредитоспроможність позичальника. В багатьох банках розповсюджена практика визначення стану позичальника шляхом бальної оцінки. При цьому критерії для кожного банку розробляються індивідуально з врахуванням досвіду роботи банку, ці показники можуть час від часу змінюватися. Для прикладу відзначимо, що в англійських клірингових банках проводиться оцінка потенційного ризику неплатежу за кредитом із застосування методик PARSER і CAMPARI. Розглянемо особливості кожної із них. Так, PARSER передбачає оцінку:

1. P (Person) – детальна інформація про позичальника та його імідж;
2. A (Amount) – чітке обґрунтування суми кредиту, яка необхідна позичальнику;
3. R (Repayment) – оцінюється можливість погашення кредиту;
4. S (Security) – проводиться детальний аналіз заставного забезпечення;
5. E (Expediency) – розкривається доцільність надання кредитних ресурсів;
6. R (Remuneration) – розраховується винагорода банку за надані кредитні ресурси, іншими словами визначається відсоткова ставка.

Більш ширша методика оцінки портфельного кредитного ризику – це методика CAMPARI, яка означає:

1. С (Character) – визначається репутація позичальника;
2. А (Ability) – проводиться оцінка безпосередньо бізнесу позичальника;
3. М (Means) – аналізується потреба в додатковому фінансуванні банком на умовах позики;
4. Р (Purpose) – обґрунтовується ціль кредиту;
5. А (Amount) – визначення мети кредиту;
6. R (Repayment) – оцінюється можливість погашення кредиту;
7. І (Insurance) – визначається ступінь страхування портфельного кредитного ризику [58].

Також у міжнародній практиці дуже часто використовуються неформальні моделі управління портфельним кредитним ризиком. Для цього використовують статистичні моделі оцінки ризику, які здійснюють аналіз якості позичальника з позиції кредитних параметрів. Основне завдання таких моделей полягає в числовому обчисленні характеристик позичальника з методу розподілу їх на надійних чи ненадійних, а також вирахуванні ймовірності банкрутства кожного із позичальників. До такої «класифікаційної моделі» належить Zeta model, яка була розроблена американськими економістами з метою кредитного аналізу позичальників для використання банківськими установами. Ця модель базується на оцінці банкрутства кожного суб'єкта господарювання. При цьому визначають ключовий параметр «Z», до складу якого входять різні критерії такі як ліквідність підприємства, швидкість обороту капіталу та ін. У разі наближення ключового параметра до порогового значення підприємство відноситься до групи надійних позичальників, якщо ж ключовий параметр значно нижчий за ключовий параметр кредитні ресурси такому підприємству банк не надасть [19].

Також стан портфельного кредитного ризику можна оцінити з використанням методу портфельного аналізу, а саме Credit Metrics та Credit Risk. Саме із застосуванням наведених методів можливо узагальнити кредитний ризик за всім підприємством з врахуванням його зміни, яка виникає при підвищенні або пониженні кредитного рейтингу позичальника, а також при розоренні позичальника. На основі значної кількості статистичної інформації можна побудувати матрицю ймовірності переходу інструментів із однієї групи ризиків, обґрунтовані ставки відшкодування якщо настає випадок неповернення кредиту позичальником з використанням різних інструментів кредитного портфеля. На основі цього формують єдиний критерій оцінки портфельного кредитного ризику для різних кредитних інструментів та надається можливість для постійного моніторингу та контролю за концентрацією портфельного кредитного ризику [16].

Тому в практичній діяльності банку все частіше використовуються нетрадиційні моделі управління в ризик-менеджменті. Застосування таких моделей є рушійною силою для успішного ведення бізнесу. Формування ринкових позицій банку в першу чергу залежить від управлінського досвіду, ділової активності, місії на ринку, інноваційності, а вже потім від розміру власного капіталу та активів. Позитивний економічний ефект від впровадження у дію якісного моделювання сприятиме збільшенню кількісних показників у загальній стратегії розвитку банку. Правильні та виважені рішення системи управління портфельного кредитного ризику дають можливість попередження кредитних ризиків.

Для того, щоб імплементувати наведений зарубіжний досвід у роботу вітчизняних банків варто Національному банку України здійснити наступні заходи:

1. Переглянути та пристосувати до вітчизняних реалій методологічний апарат інструментів та моделей регулювання портфельних

Разом з детальною оцінкою кредитного портфеля аудитори формують рекомендації відносно поглиблення кредитної роботи, у разі необхідності зміни методів та форм кредитування, що склалися в банку.

Досить поширеним у банківській практиці є метод захисту від кредитного ризику через продаж кредитів. Банківська установа після оцінки кредитного портфеля певну частину кредитів може продати іншим інвесторів. Завдяки цьому банк може повернути частину фінансових ресурсів, які повністю або частково спрямовані у кредитні вкладення. Ефект від здійснення таких операцій багатобічний (рис. 3.1.).

Рис. 3.1. Основні результати управління портфельним кредитним ризиком через продаж кредитів*

*Примітка: складено автором на основі джерела [19]

Щодо техніки здійснення продажу кредитів, то банк-продавець у деяких випадках може зберегти за собою права з обслуговування боргу. Процедуру викупу в банків проблемних кредитів можуть здійснювати безпосередньо центральний банк (Чилі, Угорщина, Польща) або Агенція з реструктуризації (Чехія, США, Мексика, Південна Корея). Кредити продаються за ціною, нижчою за їх номінальну вартість. Наприклад, на одному з найбільших ринків перепродажу кредитів, що належить країнам «третього світу», кредитні борги позичальників Аргентини, Бразилії,

Мексика, Перу, Філіппін, інших країн часто продаються у співвідношенні до номінальної вартості 5 центів за 1 долар. Більшість цих кредитів купуються пакетами в мільйони доларів банками та корпораціями, що мають досвід роботи в країні-боржнику. При цьому, якщо економічний стан у такій країні покращується, покупці кредитів отримують значні прибутки, а в негативному випадку збитки за такими кредитами є значно менші, ніж при їх безпосередньому наданні.

Однією із поширених у деяких країнах форм продажу банками своїх кредитних вкладень є так звана сек'юритизація кредитів. При здійсненні сек'юритизації банк пропонує для продажу не самі кредити, а цінні папери (фінансові вимоги), які були випущені під ці кредити. В основному сек'юритизація застосовується до банківських кредитів, даючи можливість банкам передавати кредитний ризик іншим учасникам ринку — інвесторам, які купують цінні папери. Крім того, за допомогою сек'юритизації банк може здійснити трансферт ризику зміни відсоткової ставки та ризику дострокового погашення кредиту. Процес сек'юритизації дозволяє перемістити балансові активи банку за баланс, тобто є одним із видів позабалансової діяльності банку. Сек'юритизація активів знижує рівень ризикованості банку, покращує якість активів, дозволяє підвищити за інших рівних умов показники адекватності капіталу [67].

Домінуючою концепцією оптимізацією портфельних кредитних ризиків є теорія диверсифікації. Сучасні дослідники вважають, що надання кількох великих позичок є значно небезпечнішим, ніж значної кількості дрібних. Хоча економісти також відмічають, що при такому методі мінімізації портфельного кредитного ризику проблема його скорочення розв'язується не за рахунок знищення економічних чинників його появи, а шляхом використання суспільних ресурсів для покриття структурних вад функціонування окремих господарських суб'єктів. Яскравим проявом процесу диверсифікації портфельного кредитного ризику є розвиток у

світовій практиці консорціумного кредитування, при якому кредиторами виступають декілька банків учасників консорціуму.

У США і Західній Європі при здійсненні кредитування застосовують такий інструмент як скоринг, який полягає у формуванні управління портфельним кредитним ризиком на основі функціонування автоматизованих систем. Кредитний скоринг являється технологією, що застосовується банками для обґрунтування та аналізу платоспроможності позичальників. Саме кредитний скоринг дозволяє на базі певних характеристик вже існуючих клієнтів та потенційних позичальників через присвоєння певних балів, визначити портфельні кредитні ризики. Основою для скорингу є різного роду інформацію про минулих позичальників на базі якої шляхом використання статистичних і не статистичних методів класифікації здійснюють прогнозування кредитоспроможності позичальників. Серед переваг скорингових систем банкіри відзначали зниження рівня неповернення кредиту. Однак фінансова криза докорінно змінила погляди на систему управління портфельним кредитним ризиком. Деякі економісти вважають, що саме введення скорингу і уніфікування оцінки кредитоспроможності позичальника спричинили кризову ситуацію кредитування. В сучасних умовах більш прогресивною є тенденція індивідуального підходу до кожного клієнта при оцінці його кредитоспроможності [4].

Отже, імплементація зарубіжного досвіду у вітчизняних банках відносно вдосконалення механізму управління портфельним кредитним ризиком має тривати через формування комплексної системи управління кредитними ризиками, механізм дії якого полягає в страхуванні від ймовірних та небажаних відхилень фактичних результатів від прогнозованих шляхом застосування фінансових інструментів, які широко використовують у світовій практиці.

3.2. Шляхи вдосконалення управління портфельним кредитним ризиком

Для того, щоб сформувати сприятливий клімат для здійснення майбутнього кредитування позичальників та знизити рівень портфельного кредитного ризику в першу чергу потрібно внести відповідні зміни до нормативно-правової бази. Основою цих змін повинна бути удосконалена система механізмів, методів та інструментів, для того, щоб у разі потреби повернути суми фінансових ресурсів, які з тих чи інших причин не зможуть повернути позичальники. Одним із напрямків вдосконалення розглянутої системи може бути механізм розробки та прийняття норм законодавства відносно визнання банкрутами фізичних осіб. Такі механізми досить успішно застосовуються в роботі багатьох західних банків. Для того, щоб знизити рівень портфельного кредитного ризику потрібно розробити на рівні Національного банку методичку оцінки кредитоспроможності позичальників, яка буде використовуватися усіма банками, які працюють в банківській системі та яка б враховувала переваги та недоліки всіх систем аналізу, а також специфіку фізичних та юридичних осіб, які виступають позичальниками банку [28].

До розробки такого механізму потрібно залучити всі банки, які б мали змогу доповнити їх власними критеріями. Більшу увагу потрібно приділити врахуванню психологічному аспекту позичальників та потребу в оцінці кредитоспроможності. В роботі кожного банку необхідно створити спеціальний підрозділ, в склад якого будуть входити висококваліфіковані спеціалісти, до функції яких входив б розрахунок рейтингу позичальників та оцінка всіх чинників, які мають вплив на повернення кредитних ресурсів. При цьому перед тим як надавати кредити фізичним особам, банківським установам необхідно якісно і повністю їх ідентифікувати, здійснити оцінку фінансового стану, джерел погашення заборгованості за кредитами і

відсотками. Для того, щоб мінімізувати рівень портфельного кредитного ризику доцільно здійснювати добросовісно структурування кредиту, при цьому застосовувати нові методи і моделі.

Одним із ефективних засобів захисту від кредитного ризику являється використання у взаємодії вже наявних методів та інструментів захисту від портфельного кредитного ризику. У цьому важливе значення для практичної діяльності банку у сфері забезпечення ефективної системи управління портфельними кредитними ризиками має чіткий розподіл повноважень і функцій між підрозділами банку, налагодження взаємозв'язків між ними, а також організація дієвого контролю як за діяльністю підрозділів, так і окремих менеджерів, здійснення контролю якості кредитних портфелів, підвищення відповідальності та мотивації працівників кредитних підрозділів. Удосконалення існуючих і розробка нових схем захисту від портфельних кредитних ризиків через розробку та затвердження оптимальних організаційних і правових рішень, які б враховували інтереси всіх учасників, які укладають кредитну угоду у відповідності до загальновизнаних світових правил і норм. Це дозволить збільшити ефективність кредитного процесу та знизити рівень портфельного кредитного ризику відносно надання кредитних послуг, що забезпечує належний рівень контролю зі сторони органів, що здійснюють регулювання і підвищенню рівня захисту прав позичальників [21].

Одним із шляхів удосконалення регулювання діяльності банку у сфері кредитування для зниження портфельних кредитних ризиків являється затвердження кількісних нормативів відносного кредитного забезпечення та загальної дохідності позичальників, до таких нормативів можна віднести:

1. Вимога до максимального співвідношення розміру кредиту та вартості застави (LTV – Loan to Value ratio) – застосовується в переважній більшості в іпотечному кредитуванні.
2. Вимога відносно мінімального розміру початкового внеску.

3. Відношення максимального розміру платежу за кредитом до доходу позичальника («платіж до доходу», PTI – Payment to Income). Наведений показник називається коефіцієнтом боргового навантаження.

4. Відношення загального розміру заборгованості за кредитом до доходів позичальника («заборгованість до доходу», DTI – debt-to-income ratio).

Практична діяльність банків щодо питань встановлення наведених нормативів для скорочення рівня портфельних кредитних ризиків набула значного поширення в багатьох розвинутих країнах світу. Більшість дослідників та спеціалістів в цій сфері вважають досить важливою проблемою необхідність скорочувати обсяг та питому частку проблемних кредитів у загальній структурі активів банків. Збільшення їх обсягу обумовлено в першу чергу погіршенням фінансового становища суб'єктів господарювання, які виступають позичальниками, суттєвим скороченням платоспроможності населення, ліквідацією та реорганізацією великої кількості неплатоспроможних банків з фінансового ринку, а також недосконалістю системи звернення відносно стягнення заставленого майна та ускладненням процедур цього звернення на інші форми забезпечення кредитів банку [5].

Оскільки в сучасних умовах наведена проблема залишається досить актуальною, напрямком вирішення її вважаємо створення компанії, яка б займалася управлінням активами. Саме така компанія повинна вирішити всі проблеми, які пов'язані з недіючими кредитами. Для цього в нормативно-правову базу доцільно ввести зміни, що базуються на автоматичному переході до покупця кредиту всіх прав кредитора, при цьому не потрібно додатково оформлювати права уступки за договором застави чи іпотеки.

В подальшому вдосконалення оцінка умов кредитування банком повинна вбачати в собі обґрунтування форм, видів і системи забезпечення повернення кредитів банків, а банки в свою чергу повинні отримати

необмежений доступ до Реєстру заставленого майна. Саме такі заходи дозволять кредиторам спростити процедури та скоротили витрати на продаж заставленого майна, крім цього сприятиме скороченню вимог до розміру застави та зниженню вартості кредиту для позичальників [7].

В сучасних умовах цікавим напрямком удосконалення управління портфельним кредитним ризиком такий інструмент як банкострахування. Суть наведеного інструменту полягає в інтеграції банківських установ та страхових компаній, що в комплексній взаємодії можуть управляти портфельним кредитним ризиком, при цьому поєднувати банківські та страхові послуги, спільно використання канали їх розповсюдження. Оскільки в сучасних умовах розвитку фінансового ринку страхові відносини обмежуються такими видами страхування як страхування фінансових ризиків, застави та відповідальності за своєчасне погашення кредитних зобов'язань, розвивається страхування життя позичальника (табл. 3.1.).

Таблиця 3.1

Оцінка банкострахування як інструменту управління портфельним кредитним ризиком*

Види страхування	Страхові продукти, що пропонуються банкам	Страхові продукти, які продаються банками
Майнове страхування	1. Страхування майна банку, автотранспорту, цінностей під час перевезення та зберігання. 2. Страхування ризиків, пов'язаних з шахрайством з пластиковими картками та інформаційними технологіями	Страхування застави.
Особисте страхування	1. Страхування життя працівників ризикових професій банку (інкасаторів, касирів тощо). 2. Медичне страхування працівників банку.	1. Обов'язкове та добровільне страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. 2. Страхування від нещасного випадку та медичне страхування. 3. Страхування життя та працездатності клієнтів банку.
Страхування кредитного	1. Страхування заставного майна. 2. Страхування товарних кредитів,	-

Продовження таблиці 3.1

ризик	беззаставних кредитів, недостатності застави, факторингових та форфейтингових операцій. 3. Страхування ризику при споживчому кредитуванні, при кредитуванні фізичних осіб на придбання нерухомості, купівлю автомобілів. 4. Страхування ризику при кредитуванні АПК (страхування врожаю, сільськогосподарських тварин).	
Страхування відповідальності	1. Страхування боргових зобов'язань банку. 2. Страхування тендерних гарантій та гарантій виконання контрактів.	Страхування відповідальності за непогашення боргу перед банком.

*Примітка: складено автором на основі джерела [7]

Однак на сьогоднішній день на страховий ринок значний вплив має банківський сектор, що негативно позначається на роботі страхових компаній. Оскільки у разі зниження обсягів кредитування відповідно скорочується й обсяг проданих страхових послуг.

Зазначимо, що в умовах кризи для банків актуальним є проблема покриття портфельного кредитного ризику, передусім споживчого кредитування, тобто ризиків при видачі кредитів для придбання товарів широкого вжитку: автомобілів, нерухомості тощо. Крім того, в умовах нестабільного зовнішнього середовища банки зацікавлені у страхуванні предметів застави. Європейські та американські банки для зменшення портфельного кредитного ризику купують так звані поліс ВВВ (Bankers Blanket Bond) – комплексний поліс страхування банківських ризиків. Цей продукт не поширений на Україні. Недостатній попит на ВВВ- поліси можна пояснити такими факторами:

1. незначною кількістю страхових вітчизняних компаній, які володіють необхідними технологіями та досвідом роботи в цьому напрямку;
2. для проведення актуарних розрахунків тарифів страхування, франшиз та лімітів відповідальності страхові компанії мають провести ретельну оцінку ризиків банку (сюрвей), а більшість кредитних установ

відмовляються надавати таку інформацію, мотивуючи це банківською таємницею, що не підлягає розголошенню.

Зазначимо, що основна мета сюрвею – оцінити механізми управління портфельним кредитним ризиком фінансового інституту і дати рекомендації щодо поліпшенню його системи економічної безпеки. Тому можна стверджувати, що сюрвей проводиться як в інтересах страхової компанії, так і самого банку. Страховій компанії він дозволяє правильно оцінити портфельний кредитний ризик, а банку – дає можливість виявити слабкі місця в системі ризик-менеджменту. Як правило, необхідність у полісі BBB виникає у вітчизняному банку в тому випадку, коли він вступає у стосунки із західними кредитними установами. Тому розвиток цього виду страхування можна очікувати тоді, коли українські банки будуть активно співпрацювати з західними фінансовими структурами в галузі розміщення коштів [68].

Впроваджуючи банкострахування, банк переходить на якісно новий рівень розвитку, стаючи фінансовим супермаркетом, який працює не тільки на фінансовому, але й страховому ринках. Розширення набору наданих клієнтам послуг позитивно впливає на імідж банку і дає йому додаткові конкурентні переваги для просування власних програм. Більш того, з'являється можливість створювати нові, універсальні фінансові продукти, адресовані як корпоративним, так і приватним клієнтам.

Ще одним удосконаленим інструментом управління портфельним кредитним ризиком є стрес-тестинг, який являє собою оцінку можливого негативного впливу від значних змін чинників зовнішньої середовища на капітал та/або на надходження банку. За портфельним кредитним ризиком – аналізується зміна якісних і кількісних характеристик кредитного портфеля та окремого позичальника.

Як вже зазначалося в попередньому підрозділі варто використовувати сек'юритизацію. Розглянемо її особливості більш детально. Так, основними учасниками сек'юритизації є банк-оригінація, гарант, андеррайтер,

спеціалізована юридична компанія, консалтингові та рейтингові компанії, інвестори. Незважаючи на складність реалізації процесу сек'юритизації активів, банк-оригінаатор при цьому отримує значні переваги в управлінні фінансовими ризиками, а саме: банк одержує ліквідні кошти, які можна використати для подальшого розвитку; розширює коло потенційних інвесторів; збільшує рівень ліквідності; поліпшує економічні нормативи; має можливість позиціонувати себе, як фінансову установу, здатну працювати з складними міжнародними фінансовими інструментами тощо. Для того, щоб скоротити рівень портфельного кредитного ризику з використанням сек'юритизації потрібно виконати наступні заходи (рис. 3.2.).

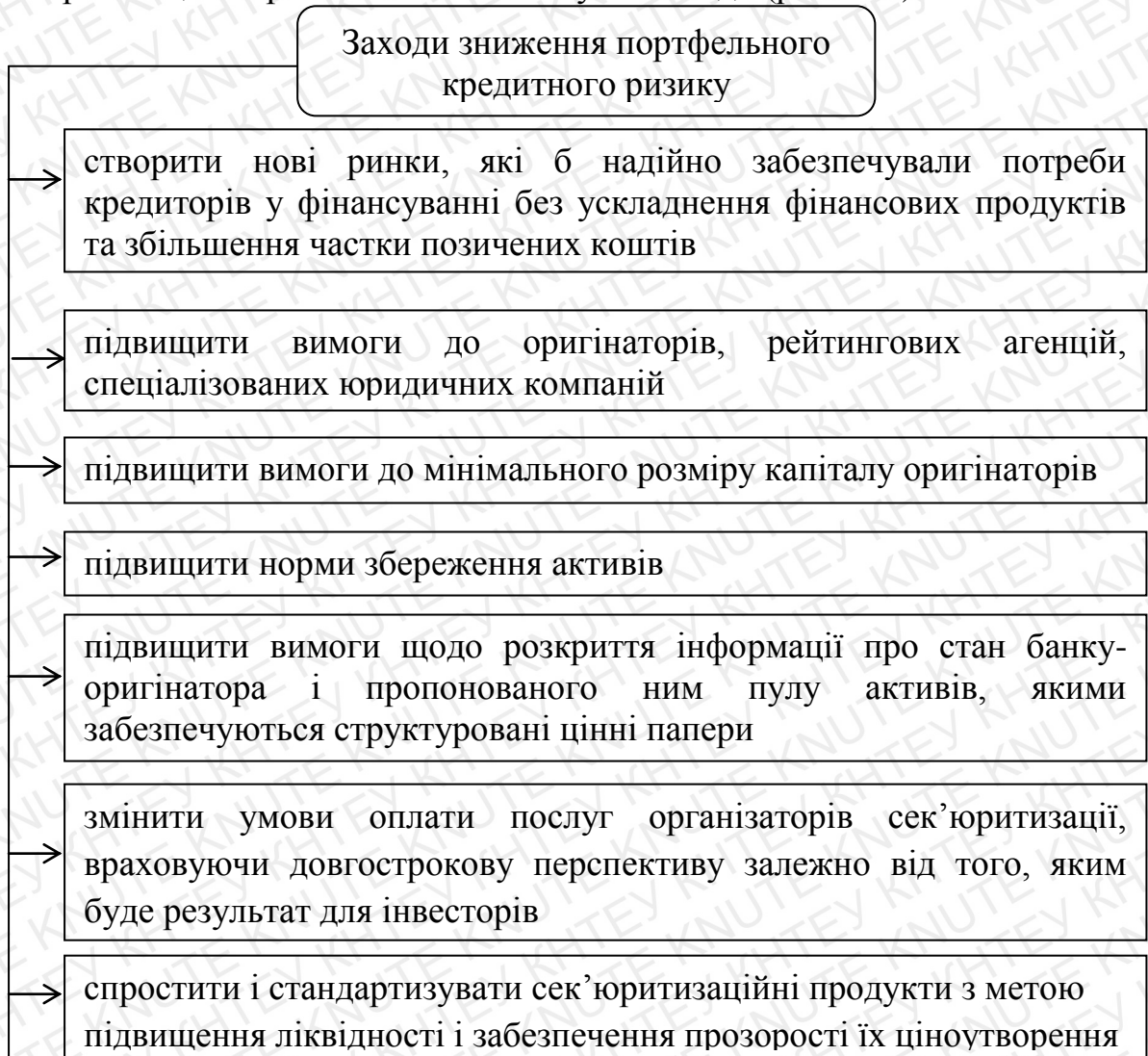

Рис. 3.2. Заходи удосконалення управління портфельним кредитним ризиком з використанням сек'юритизації*

*Примітка: складено автором на основі джерела [68]

Оскільки більшість вітчизняних банків не використовують у своїй практичній діяльності сек'юрітизацію варто виокремити основні причини, а саме відсутність нормативно-правової бази, яка б регулювала ці процеси, відсутня уніфікованість документального оформлення подібних операцій, не враховується специфіка оподатковування, а також не встановлюється правовий статус SPV. Крім цього досить обмежена кількість кредитоспроможних учасників банківського ринку, низький суверенний рейтинг України та низький рівень стандартизації кредитів, відсутня система єдиних стандартів відносно формування кредитних пулів. Також спостерігається низький рівень ризик-менеджменту в банках та неефективний державний контроль [5].

Зазначимо, що при запровадженні удосконалених інструментів управління портфельним кредитним ризиком в діяльність банку не варто нівелювати розміром капіталу тому, що саме завдяки його можливо здійснити оцінку вартості банку, його конкурентоспроможності, економічної стабільності, ступеня дотримання ринкової дисципліни та відкритих ризикових позицій. У системі управління капіталом банку обов'язково потрібно оцінити регулятивний та економічний капітал, тобто той капітал, на який впливає ризик.

Отже, можемо зробити висновок, що саме портфельний кредитний ризик має найбільшу небезпеку для діяльності банку в аспектах забезпечення та збереження його фінансової стабільності. Тому впровадження удосконалених методів управління портфельного кредитного ризику та його має стати одним із пріоритетних шляхів розвитку вітчизняної банківської системи. До того ж необхідно продовжувати роботу з мінімізації кредитного ризику як на рівні комерційних банків, так і на законодавчому рівні. Тому потрібні подальші дослідження щодо використання комплексного механізму кредитного ризик-менеджменту, що є важливим елементом управління банка.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В роботі детально розглянуто теоретичні засади управління портфельним кредитним ризиком, діагностовано його рівень на прикладі роботи АТ КБ «Приватбанк» та розглянуті напрямки удосконалення його управління. На основі цього дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Під сутністю дефініції «кредитний ризик банку» розкривається те, що кожного разу банківська установа намагається купити прибутковий актив, іншими словами надати позику, при цьому він бере на себе відповідальність за те, що позичальник може несвоєчасно або не в повному розмірі погасити свої зобов'язання, до того ж банк не матиме змогу скористатися забезпеченням позики. На основі цього можна стверджувати, що кредитний ризик банківської установи виражається у грошовій формі ймовірності відхилення від результатів, які очікує банк для здійснення своїх фінансових операцій через дію непередбачених зовнішніх та внутрішніх чинників на суб'єкти, які уклали кредитну угоду.

2. Під портфельним кредитним ризиком розуміють зниження вартості активів, аніж внаслідок зміни ринкової процентної ставки. При цьому джерелом портфельного кредитного ризику являється загальна заборгованість банку за операціями, при яких може виникнути кредитний ризик, а саме кредитних операцій, операцій з цінними паперами та дебіторською заборгованістю. Оцінка за портфельним кредитним ризиком передбачає проведення аналізу диверсифікації та концентрації загальних активів банку.

3. Кредитний ризик має наступні ознаки: він характеризує економіко-правові відносини, що виникають між кредитором та позичальником з приводу перерозподілу фінансових активів; кредитний ризик для банку загострюється в зв'язку з тим, що банки позичають не свої власні кошти, а кошти вкладників і кредиторів; він входить до великої

області фінансового ризику і тісно пов'язаний у ній і з процентним, валютним, галузевим та іншими ризиками банківської діяльності рівень ризику постійно змінюється. Це відбувається тому, що як банки, так і їх клієнти оперують в економічному, політичному і соціальному динамічному оточенні, де умови постійно змінюються, неповернення кредитів викликає збільшення ризику ліквідності і ризику банкрутства банку.

4. Портфельний кредитний ризик оцінює ризик всього портфеля. Факторами виникнення портфельного кредитного ризику є надмірна концентрація в певній сфері економіки та диверсифікація, що пояснюється до погіршення якості управління, рівень кваліфікація персоналу та валютний ризик. До зовнішніх факторів виникнення портфельного кредитного ризику належать середовище функціонування банку й позичальника, а також наявність забезпечення та особливості позичальника. До внутрішніх факторів належать стратегічні, організаційні, управлінські, інформаційні та методологічні, також оцінюють кредитний продукт та концентрацію.

5. Аналіз портфельного кредитного ризику у АТ КБ «Приватбанк» включає в себе оцінку кредитного портфелю, портфеля цінних паперів та портфелю дебіторської заборгованості розглянемо кожен із них більш детально. АТ КБ «ПриватБанк» надає значну суму своїх фінансових ресурсів в користування юридичним та фізичним особам, підприємствам малого та середнього бізнесу. Основну частину кредитів у АТ КБ «ПриватБанк» склали кредити, що управляються як окремий портфель, їх розмір у 2018 році складав 212795 млн. грн., що у відсотковому вимірі становить 72,9%, а кредити, надані юридичним особам – 1,93%. За 9 місяців 2019 року переважали кредити, які управляються як окремий портфель – 71,91%, кредити надані фізичним особам на карткові рахунки – 16,50% та іпотечні кредити – 4,09%. Щодо дебіторської заборгованості за фінансовим лізингом, зазначимо, що вона зростає у АТ КБ «ПриватБанк» від 34% у 2014 році до

45% у 2018 році, а за 9 місяців 2019 року питома вага дебіторської заборгованості складає 5798%.

6. Портфель цінних паперів у АТ КБ «ПриватБанк», на основі якого оцінюється кредитний ризик представлений довгостроковими держаними борговими цінними паперами та державними валютними цінними паперами. У 2016 році загальна сума цінних паперів для подальшого продажу складала 64409 млн. грн., у 2017 році – 90354 млн. грн. У 2018 році цінні папери представлені інвестиційними цінними паперами за СВПЗ на суму 86244 млн. грн., інвестиційними цінними паперами за СВІСД – 79299 млн. грн. та інвестиційними цінними паперами за АС – 14577 млн. грн.

7. Портфельний кредитний ризик має тенденцію до постійного зростання від 12,57% у 2014 році до 482,24% у 2018 році, тому ПАТ КБ «Приватбанку» досить збільшив резерви під знецінення кредитів на 270131 млн. грн. у 2018 році в порівнянні з 2014 роком, за 9 місяців 2019 року він становив 430,09%. За період 2014-2018 років норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу зріс від 11% у 2014 році до 18,64% у 2018 році, це свідчить про те, що більшу частину кредитного ризику беруть на себе власники банківської установи. Норматив великих кредитних ризиків (Н8) за досліджуваний період скоротився з 150,46% до 0%.

8. Інфраструктура управління портфельним кредитним ризиком АТ КБ «Приватбанк» складається з наступних елементів: політика і стратегія управління портфельним кредитним ризиком, методологія управління портфельним кредитним ризиком та інфраструктура управління портфельним кредитним ризиком. До суб'єктів управління портфельним кредитним ризиком у АТ КБ «Приватбанк» належать: засновники банку, наглядова рада, правління банку, збори акціонерів, ризик-менеджери. До об'єктів – належать сам кредитний ризик, ризик виникнення дебіторської заборгованості та ризик знецінення цінних паперів, тобто всі ризикові вкладення капіталу, які виникають на основі економічних відносин з

клієнтами та діловими партнерами банку, відносин між позичальником і кредитором. Управління портфельним кредитним ризиком банку передбачає координування у просторі і часі дій всіх суб'єктів управління ризиками для досягнення максимального ефекту роботи всіх підрозділів банку.

9. Завдання управління портфельного кредитного ризику полягають в аналізі кредитного ринку і розробці заходів із залучення та відбору найбільш вигідних для банку кредитних заявок, дослідженні фінансового стану позичальників, застав та інших видів забезпечення повернення позик, організація роботи з управління та ліквідації предметів застави і засобів забезпечення, дотримання принципів кредитування – цільової спрямованості, забезпеченості, строковості, платності та повернення, періодичне тестування наданого у користування кредиту на предмет його повернення: моніторинг стану позичальника, цільових ринків, економічної ситуації, аналіз структури кредитного портфеля, портфеля цінних паперів та портфеля дебіторської заборгованості, розрахунок результатів, показників, розробка та виконання заходів з їх реструктуризації, виявлення проблемних кредитів і вжиття заходів щодо ліквідації заборгованості та кредитування в умовах ризику.

10. Відносно міжнародного досвіду зазначимо, що в європейських країнах для оцінки портфельного кредитного ризику використовують спеціальні методики визначення кредитного рейтингу, що формують сукупністю параметрів, за допомогою яких оцінюють кредитоспроможність позичальника. В багатьох банках розповсюджена практика визначення стану позичальника шляхом бальної оцінки. Також у міжнародній практиці дуже часто використовуються неформальні моделі управління портфельним кредитним ризиком. Для цього використовують статистичні моделі оцінки ризику, які здійснюють аналіз якості позичальника з позиції кредитних параметрів.

11. Для того, щоб імплементувати наведений зарубіжний досвід у роботу вітчизняних банків варто Національному банку України здійснити

наступні заходи: переглянути та пристосувати до вітчизняних реалій методологічний апарат інструментів та моделей регулювання портфельних кредитних ризиків в банках, зорієнтувавши їх на моделі оцінки якісних характеристик позичальників; створити дієву нормативно-правову базу для доступу до інформації стосовно позичальників; забезпечити проведення контролю за здійсненням моделювання поведінки банків із застосуванням стрес-тестів та автоматизувати методологію проведення оцінки портфельного кредитного ризику з використанням Credit Metrics, 5C, Credit Risk, Campary, Parsel та методу Z.

Основними заходами удосконалення системи управління портфельним кредитним ризиком є:

1. Створення нових ринків, які б надійно забезпечували потреби кредиторів у фінансуванні без ускладнення фінансових продуктів та збільшення частки позичених коштів.
2. Підвищення вимог до оригінаторів, рейтингових агенцій, спеціалізованих юридичних компаній.
3. Підвищення вимоги до мінімального розміру капіталу оригінаторів, норм збереження активів та вимог щодо розкриття інформації про стан банку-оригінатора і пропонованого ним пулу активів, якими забезпечуються структуровані цінні папери.
4. Змінити умови оплати послуг організаторів сек'юритизації, враховуючи довгострокову перспективу залежно від того, яким буде результат для інвесторів
5. Спростити і стандартизувати сек'юритизаційні продукти з метою підвищення ліквідності і забезпечення прозорості їх ціноутворення.
6. Використовувати для управління портфельним кредитним ризиком такі інструменти як банкострахування, сюрвей та стрес-тестинг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Методичні вказівки Національного банку України з інспектування банків «Система кількісної оцінки ризиків» від 15.03.2004 № 104 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>.
2. Постанова Національного банку України «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.06.2016 № 351. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>.
3. Фінансова звітність ПАТ КБ «Приватбанк» за 2014-2018 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>.
4. Аналіз банківської діяльності / уклад. Н.О. Станіславчук. – Умань : Візаві, 2018. – 191 с.
5. Банківський менеджмент : навчальний посібник / В. В. Зянько, Н. О. Коваль, І. Ю. Єпіфанова. – 2-ге вид., доп. – Вінниця : ВНТУ, 2018. – 126 с.
6. Банківські операції : навч. посіб./ Н. І. Демчук, О. В. Довгаль, Ю. П. Владика– Дніпро: Пороги, 2017. – 461 с.
7. Банківські операції: навч. посіб. / О. І. Копилук, О. М. Музичка. – К. : Центр навчальної літератури, 2019. – 416 с.
8. Белоглазова Г. Н. Банковское дело. Организация деятельности коммерческого банка: учебник / Г. Н. Белоглазова, Л.П. Кроливецкая. – М.: Юрайт, 2011. – 422 с.
9. Бортніков Г. П., Любіч О. О. Моделі стрес-тестування для оцінки ризиків банків. Математичне моделювання в економіці. – 2016. – №1. – С. 59-73.

10. Бугель Ю. Основні методологічні шляхи вдосконалення сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника / Ю. Бугель // Банківська справа. – 2007. – №4. – С. 54-59.
11. Великоіваненко Г. І. Моделювання кредитоспроможності позичальників комерційного банку / Г. І. Великоіваненко, Л. О. Трокоз // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2013. – Вип. 22. – С. 137–141.
12. Владичин У. В. Банківське кредитування: навч. посіб / У. В. Владичин, С. К. Реверчук. – К.: Атака, 2008. – 648 с.
13. Внукова Н. та ін. Розвиток системи управління ризиками ринків фінансових послуг: монографія. – Харків: Ексклюзив, 2014. – 190 с.
14. Вовчак О. Д. Управління банківськими ризиками: навчальний посібник / О. Д. Вовчак, І. Є. Бучко. – Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2017. – с. 459.
15. Волкова В. Методичні аспекти управління ризиком кредитного портфеля банку. Економіка і організація управління. – 2016. – № 1. – С. 45–52.
16. Воротинцев М. М. Удосконалення оцінки ризику кредитування діяльності кредитних спілок / М. М. Воротинцев // Банківська справа. – 2016. – № 2. – С. 143–149.
17. Гайдаржийська О. М., Чурнікова О. Г. Напрями удосконалення управління кредитним ризиком. Проблеми підвищення інфраструктури. – 2014. – № 38. – С. 47-50.
18. Гарбар Ж. В. Управління кредитним ризиком комерційного банку / Ж. В. Гарбар, Л. В. Стафійчук // Вісник КНТЕУ. – 2009. – №1. – С.34-39.
19. Гасанов С. С., Любіч О. О., Бортніков Г. П. Державна підтримка капіталізації та реорганізації банків за участі держави в капіталі.

Зарубіжний досвід та вітчизняна практика : монографія. К.: ДННУ Акад. фін. Управління. – 2015. – 128 с.

20. Гідулян А. Актуальні питання поліпшення методики оцінки кредитоспроможності позичальників банками України / А. Гідулян // Вісник НБУ. – 2012. – № 1 – С. 50–53.

21. Гладинець Н. Ю. Кредитний ризик комерційних банків та методи його мінімізації / Н. Ю. Гладинець, С. П. Хланта // Економіка та суспільство : електронний науковий фаховий журнал. – Мукачево, 2017. – №13. – С.1060-1064.

22. Голодова Ж. Г. Финансы и кредит: учеб. пособие / Ж. Г. Голодова – М.: ИНФРА–М, 2009. – 448 с.

23. Грушко В. І. Фінансові ризики: навч. пос. / В. І. Грушко, О. І. Пилипченко. – Житомир : ЖІТІ, 1998. – 188 с.

24. Дадашев Б. А. Напрями та умови розвитку інноваційних процесів в сучасних умовах розвитку економіки України / Б. А. Дадашев, О. В. Кантаєва // Міжнародний збірник наукових праць. – 2012. – Випуск 2 (20). – С. 155–167.

25. Демчик І. Управління кредитним ризиком / І. Демчик // Банківський менеджмент. – 2008. – № 8. – С. 5.

26. Демчук Н. І. Управління банківськими ризиками / Н. І. Демчук, А. А. Абахтімова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – Вип. 24. – Ч.1. – С. 117-119.

27. Демчук Н., Коваль А. Менеджмент кредитного портфеля банку. Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – Вип. 23. – Ч. 1. – С. 154–157.

28. Державін В. В. Удосконалення методичних підходів до оцінки кредитоспроможності позичальника / В. В. Державін // Економіка АПК. – 2008. – № 6. – С. 69–75.

29. Дехтяр Н. Особливості врахування (суб'єктивних) факторів при проведенні оцінки кредитоспроможності позичальника – юридичної особи / Н. Дехтяр, О. Дейнека, І. Боярко // Вісник Національного банку України. – 2015. – № 4. – С. 71–75.
30. Джулай І. А. Щодо оцінки ризиків і механізмів їх зниження в комерційних банках : наук. праці Кіровоградського національного технічного університету : економічні науки, вип. 12. Ч. 1. – Кіровоград : КНТУ, 2007. – 370 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.kntu.kr.ua/doc/zbir_12.pdf#page=224.
31. Дзюблюк О. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці / Олександр Дзюблюк // Журнал європейської економіки. – 2010. – № 1. – С. 108-124.
32. Дзюблюк О. В. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку : монографія / О. В. Дзюблюк, Л. М. Прийдун. – Тернопіль : Паляниця В. А., 2015. – 295 с.
33. Долінський Л. Б. Ідентифікація та кількісне оцінювання кредитного ризику комерційного банку. Л. Б. Долінський, В. В. Корчинський // Економічний аналіз: зб. Наук. Праць – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка», 2016. – Том 25. – № 1. – С. 180-189.
34. Дутченко О. О. Розробка підходу до врахування галузевого фактора діяльності позичальника при проведенні банківського кредитування / О. О. Дутченко // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2011. – Випуск 1. – С. 86–92.
35. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків : навч. посіб. / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : ВТД “Університетська книга”, 2007. – 523 с.

36. Спіфанов А., Васильєва Т., Козьменко С. та ін. Управління ризиками банків: монографія: у 2 т. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / за ред. А. Спіфанова, Т. Васильєвої. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 283 с.

37. Жариков В. В. Управление кредитными рисками: учебное пособие / В. В. Жариков, М. В. Жарикова, А.И. Евсейчев. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2009. – 244 с

38. Жукова О. А. Оцінювання кредитоспроможності позичальника / О. А. Жукова, І. П. Грек // Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2013. – № 3. – С. 65–71.

39. Івченко І. Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.

40. Квасницька Р. С. Управління ризиками як елемент забезпечення фінансової стійкості комерційного банку / Р. С. Квасницька, І. В. Хаврус // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. - № 3. – С. 146-149.

41. Коваленко В. В. Обґрунтування підходів і показників оцінки кредитного ризику / В. В. Коваленко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – Суми : Мрія-1 ЛТД; УАБС, 2000. – С. 65–72.

42. Коваленко В. Управління кредитним портфелем в умовах фінансової невизначеності функціонування банків. Регіональна економіка та управління. – 2016. – № 1. – С. 60–63.

43. Кулицький С. Банківська система України: сучасний стан і тенденції розвитку // Центр Досліджень Соціальних Комунікацій НБУВ [Електронний ресурс] // Сайт <http://www.nbuviar.gov.ua> – 2018. – Режим доступу: http://www.nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&iew=article&id=3783:bankivska-sistema-ukrajini-suchasnij-stand-i-tendentsiji-rozvitku&catid=8&Itemid=350.

44. Ларікова Т. В. Оцінювання кредитоспроможності позичальників банків на основі моделей ймовірності банкрутства / Т. В. Ларікова // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова – 2014. – Т. 19. – Вип. 2/6. – С. 68–72.

45. Лачкова В. М. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посібник / В. М. Лачкова, Л. І. Лачкова, І. Л. Шевчук. – Х.: Видавець Іванченко І. С., 2017. – 180 с.

46. Левандівський О. Т., Деметер П. Е. Банківські операції: Навч. посібник. – К.: Знання, 2012. – 463 с.

47. Малахова О. Напрями оптимізації роботи банків щодо управління кредитним ризиком / О. Малахова // Світ фінансів. – 2008. – № 2(15). – С.101-112.

48. Манжос С. Б. Стрес-тестування банків : огляд методології. Финансы, учет, банки. – 2014. – Вип. 1. – С. 188-195.

49. Мічинська О. Ю. Кредитні ризики банків: проблеми управління / О. Ю. Мічинська // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – 2016. – №3. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4857>
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4857>.

50. Модернізація фінансово-кредитної системи України : Виклики глобалізації: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет - конференції (20 березня 2018 року). – Кривий Ріг: ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського, 2018. – 636 с.

51. Ніколаєнко Ю. В. Процес управління кредитним ризиком як складова банківського менеджменту / Ю. В. Ніколаєнко // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 23. – С. 99-102.

52. Ониськів Л. М. Актуальні проблеми оцінки кредитного ризику банку: нові вимоги та вплив на кредитування / Л. М. Ониськів // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 15. – С. 542-547.

53. Осташ С. В. Кредитна політика комерційного банку та оцінка кредитного портфеля банків України / С. В. Осташ // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. – № 3 (44). – С. 117–121.

54. Павленко О. П. Пріоритети євроінтеграційного розвитку в політиці банківського регулювання. Науковий економічний журнал «Інтелект ХХІ». – 2016. – № 5. – С. 23-27.

55. Пернарівський О.В. Аналіз, оцінка та способи зниження банківських ризиків // Вісник НБУ. – 2004. – № 4. – С. 44-48.

56. Петрук О. М. Банківська справа: навч. посіб. / О. М. Петрук ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Ф. Ф. Бутинця. – К. : Кондор, 2004. – 461 с.

57. Подчесова В. Ю. Управління кредитним ризиком банку : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит» / Подчесова Валерія Юріївна. – Суми, 2009. – 19 с.

58. Прийдун Л. Оцінка зарубіжного досвіду мінімізації рівня проблемної заборгованості у кредитних операціях банків / Л. Прийдун // Науковий вісник: Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2011. – № 16. – С. 201–209.

59. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник / Л. О. Примостка – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.

60. Примостка Л. О. Управління кредитним ризиком банків в умовах економічних дисбалансів / Л. О. Примостка // Фінанси, облік і аудит. – 2017. – Випуск 2 (30). – С. 150-163.

61. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / І. В. Сало, О. А. Криклій. – Суми : Унів. кн., 2007. – 313 с.

62. Серік Ю. В. Економіко–організаційний механізм управління ризиком кредитної організації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Ю. В. Серік; М–во освіти і науки України, ПВНЗ ”Європ. ун–т”. – К., 2009. – 19 с.

63. Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти: монографія / За ред. В. В. Коваленко. – Одеса: ОНЕУ, 2017. – 304 с.
64. Слесарева К. С. Управління кредитними ризиками. Управління розвитком. – 2013. – № 23 (163). – С. 133-135.
65. Сопіна Ю. М. Фактори виникнення та способи мінімізації ризику кредитування фізичних осіб банку / Ю. М. Сопіна, К. В. Ананьєва, К. О. Яновська // Молодий вчений. – 2016. – № 7. – С. 127-129. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_7_34.
66. Стешенко О. Д. Управління кредитним ризиком комерційного банку / О. Д. Стешенко, А. П. Нікітенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. - №42. – С. 327-330.
67. Сучасне банківництво: теорія і практика: Навч. посібник. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. – 364 с.
68. Тігранян В. С. Засади управління кредитним ризиком банку / В. С. Тігранян // Сучасні проблеми та перспективи соціально-економічного, інформаційного та науково-технічного розвитку підприємств України : Всеукр. науково-практ. конф. (Маріуполь, 12 січня 2018 р.) : тези доп. / ДВНЗ «ПДТУ». – Маріуполь, 2018. – С. 67–70.
69. Тищенко В. Характеристика зовнішніх банківських ризиків як загрози безпеці банку / В. В. Тищенко // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2017. – №1(61). – С. 35-46.
70. Тиркало Р. І. Банківська справа : навч. посіб. / Р. І. Тиркало ; за ред. проф. Тиркало Р. І. – Тернопіль : Карт бланш, 2001. – 314 с.
71. Фридинський В. А. Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників / В. А. Фридинський, Я. Ю. Потолова // Вісник НТУ «ХП». – 2014. – № 64. – С. 3–6.
72. Чайковський Я. Напрями вдосконалення методики аналізу кредитоспроможності боржника – юридичної особи / Я. Чайковський // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2014. – №19. – С. 176–188.

73. Шаповал О. А. «Управління ризиками банківського споживчого кредитування»// дисертація на здобуття наук. ступ к.е.н / – Київ – 2017. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.knteu.kiev.ua/file/Mg==/3893253e2a0ad777a599359c3be9f4af.pdf>.

74. Шевченко Р. І. Кредитування і контроль: навч.-метод. посіб. / Р. І. Шевченко. – К : КНЕУ, 2002. – 183 с.

75. Яворський Р. Розвиток банківської системи в Україні: Матеріали досліджень переможців всеукраїнського конкурсу “Економічні реформи в Україні”. – Київ, 1999. – С. 107.

Додаток А

Розгляд поняття «кредитний ризик» науковцями*

№	Науковці	Визначення поняття
1.	В. Подчесова [57]	Вбачає під кредитним ризиком ймовірні негативні зміни у функціонуванні банківської установи при виникненні непередбачених подій під час кредитування, які безпосередньо пов'язані із конкуренцією на фінансовому ринку, що структуруються на події прямої дії відносно впливу на стан роботи банківської установи, що окреслює різні види кредитних ризиків.
2.	А. Єпіфанов [36], І. Сало [61]	Розглядають кредитний ризик як можливість того, що в перспективі активів банку значно зменшаться у зв'язку з неповним або несвоєчасним повернення кредитних ресурсів.
3.	В. Грушко, О. Пилипченко [23]	Оцінюють кредитний ризик банку як відсутність впевненості у тому, що кредитні кошти, які отримав контрагент будуть вчасно та у повному розмірі повернені банку.
4.	І. Джулай [30], В. Коваленко [41], Р. Тиркало [70], Р. Шевченко [74]	Під кредитним ризиком розглядають ризик неповернення основного тіла кредиту у визначений термін та відсотків за кредитним договором.
5.	Р. Яворський [75]	Зазначає, що кредитний ризик характеризується ймовірністю зміни у кількісному та часовому виміру грошового потоку під час здійснення кредитування як зі сторони банку, так і зі сторони позичальника.
6.	О. Пернарівський [55]	Оцінює кредитний ризик як вимір невизначеності відносно виникнення форс мажорних подій при підписанні кредитних угод, при цьому контрагент банківської установи не матиме змогу виконати всіх зобов'язань та скористатися наданою заставою.
7.	І. Демчик [25]	У своїх працях під кредитним ризиком розуміє потенційну можливість втрати певної суми боргу та нарахованих відсотків, які виникають через порушення руху вартості кредиту за умов впливу різних чинників, а саме банкрутства, шахрайства, поглинання чи злиття.
8.	О. Петрук [56]	Під кредитним ризиком розглядає можливість того, що вартість кредитів, які входять до портфеля активів банку в певному проміжку часу зменшиться через неповернення частини кредитів, які були надані банком.

*Примітка: складено автором на основі джерела[23, 25, 30, 36, 41, 55, 56, 57, 61, 70, 74, 75]

ДОДАТОК Б

Результати роботи ПАТ КБ «Приватбанк» за 2015-2018 роки*

Показники, млн. грн.	31 грудня 2015 рік	31 грудня 2016 рік	31 грудня 2017 рік	31 грудня 2018 рік
Грошові кошти та їх еквіваленти	29184	30159	25296	27360
Заборгованість банків	3365	2410	4516	-
Кредити та аванси	189314	43583	38335	50140
Вбудовані похідні фінансові активи	30673	27044	34336	-
Інвестиційні цінні папери для подальшого продажу	1734	64409	90354	-
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	-	-	-	86244
Інвестиційні цінні папери, що утримуються до погашення	216	0	36322	-
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-	-	-	14577
Передплата з поточного податку на прибуток	98	181	184	184
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію	435	433	30	-
Інвестиційна нерухомість	0	1358	579	3340
Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	2857	3956	3326	3843
Інші фінансові активи	238	229	490	2756
Інші активи	300	9585	9652	8899
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя	6	21836	11268	1361
Активи, утримувані для продажу	191	0	117	117
Всього активів	258611	205183	254805	278120
Зобов'язання				
Заборгованість перед НБУ	27079	18047	12394	9817
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	4628	2667	234	196
Кошти клієнтів	177974	181133	212750	230997
Випущені боргові цінні папери	9271	2	2	2
Поточне зобов'язання з	-	-	-	6

Продовження додатку Б

податку на прибуток				
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	933	94	106	137
Резерви, інші фінансові та не фінансові зобов'язання	2169	4000	4397	3135
Субординований борг	9047	122	129	-
Всього зобов'язань	231101	206065	230012	246545
Капітал				
Акціонерний капітал	21257	50695	206060	206060
Емісійний дохід	23	23	23	23
Внески у капітал, отримані за випущені, але не зареєстровані нові акції	0	111591	0	-
Резерв переоцінки приміщень	506	783	747	722
Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів для подальшого продажу	1421	521	-479	-3303
Результат від операцій з акціонером	0	9934	12174	12174
Загальні резерви та інші фонди	1448	1619	6211	27
Накопичений дефіцит	2855	-176048	-199943	-184129
Всього капіталу	27510	-882	24793	31575
Всього зобов'язань та капіталу	258611	205183	254805	278120

*Примітка: складено автором на основі джерела [3].

Аналіз структури та динаміки кредитного портфелю у АТ КБ «ПриватБанк» за 2014-2018 роки, за 9 місяців 2019 року*

Вид кредиту	2014		2015		2016		2017		2018		за 9 міс. 2019 р.	
	обсяг, млн. грн.	%	обсяг, млн. грн.	%	обсяг, млн. грн.	%	обсяг, млн. грн.	%	обсяг млн. грн.	%	обсяг млн. грн.	%
Кредити, що управляються як окремий портфель	-	-	-	-	191139	89,96	185575	79,62	212795	72,9	212944	72,43
Кредити юридичним особам	150923	82,48	188764	86,95	2638	1,24	3479	1,49	5648	1,93	6813	2,32
Кредити фізичним особам з них: кредитні картки	22117	12,09	20919	9,64	19749	9,30	30354	13,02	45314	15,5	48849	16,61
іпотечні кредити	6194	3,39	9363	4,31	9048	4,26	9130	3,92	12923	4,43	12121	4,12
на придбання автомобіля	349	0,19	503	0,23	264	0,12	264	0,11	332	0,11	282	0,01
споживчі кредити	174	0,09	91	0,04	1069	0,50	3144	0,35	4193	1,44	3745	1,27
інші кредити	1141	0,62	1648	0,76	1054	0,50	769	0,33	672	0,23	550	0,19
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу	2075	1,13	2252	1,04	2494	1,17	3952	1,70	8251	2,83	8706	3,05
<i>Всього кредитів</i>	<i>182973</i>	<i>100,0</i>	<i>217096</i>	<i>100,0</i>	<i>212464</i>	<i>100,0</i>	<i>223084</i>	<i>100,0</i>	<i>291936</i>	<i>100</i>	<i>294010</i>	<i>100</i>

*Примітка: складено автором на основі джерела [3]

Аналіз структури та динаміки портфелю дебіторської заборгованості у АТ КБ «ПриватБанк» за 2014-2018 роки,
9 місяців 2019 року*

Вид дебіторської заборгованості	2014		2015		2016		2017		2018		за 9 місяців 2019	
	обсяг млн. грн.	%	обсяг млн. грн.	%	обсяг млн. грн.	%	обсяг млн. грн.	%	обсяг млн. грн.	%	обсяг млн. грн.	%
за фінансовим лізингом (юридичні особи)	252	38,07	329	55,48	307	65,18	317	61,67	958	59,42	682	42,02
за фінансовим лізингом (фізичні особи)	410	61,93	264	44,52	164	34,82	197	38,33	654	40,58	941	57,98
Всього дебіторської заборгованості	662	100,0	593	100,0	471	100,0	514	100,0	1612	100,0	1623	100

*Примітка: складено автором на основі джерела [3].

Додаток Д

Аналіз структури та динаміки портфелю цінних паперів

АТ КБ «ПриватБанк» за 2016-2018 роки*

Вид цінних паперів	2016		2017		2018	
	обсяг, млн. грн.	%	обсяг, млн. грн.	%	обсяг млн. грн.	%
Довгострокові державні цінні папери з вбудованим опціоном	57046	88,57	47444	52,51	-	-
Довгострокові державні цінні папери без вбудованого опціону	17363	11,43	31163	34,49	-	-
Довгострокові валютні державні боргові цінні папери	-		11747	13,00	-	-
Всього цінних паперів, наявних для продажу	64409	100,0	90354	100,0	-	-

*Примітка: складено автором на основі джерела [3].

Додаток Е

Аналіз змін в резервах на знецінення кредитів у АТ КБ «ПриватБанк» за 2018 рік*

	Кредити, що управляються як окремий портфель	Кредити юридичним особам	Кредити фізичним особам	МСП	Дебіторська заборгованість за фінансовим ризиком	Всього
Резерв на знецінення кредитів на 1 січня 2018 року	180114	1377	12152	1592	73	195308
Резерв на знецінення кредитів протягом року	6308	256	507	291	17	7379
Кредити та аванси клієнтам, списані протягом періоду як безнадійні	(5863)	(1)	-	-	-	(5864)
Повернення раніше списаної безнадійної заборгованості за кредитами, що надані клієнтам	-	17	250	37	-	304
Курсові різниці	1328	71	275	45	-	1719
Резерв на знецінення кредитів на 31 грудня 2018 року	181887	1720	13184	1965	90	198846

*Примітка: складено автором на основі джерела [3].

Додаток Є

Аналіз змін в резервах на знецінення кредитів у АТ КБ «ПриватБанк» за
2016-2015 роки*

	Кредити юридичним особам	Кредити фізичним особам	МСП	Дебіторська заборгованість за фінансовим ризиком	Всього
2016 рік					
Резерв на знецінення кредитів на 1 січня 2016 року	20849	6956	917	72	28794
Резерв на знецінення кредитів протягом періоду	147945	4874	524	1193	154536
Кредити та аванси клієнтам, списані протягом періоду як безнадійні	(764)	(176)	(9)	-	(949)
Повернення раніше списаної безнадійної заборгованості за кредитами, що надані клієнтам	210	424	94	-	728
Курсові різниці	1001	425	66	-	1492
Вибуття дочірньої компанії	(133)	(127)	-	-	(260)
Резерв на знецінення кредитів на 31 грудня 2016 року	169108	12376	1592	1265	184341
2015 рік					
Резерв на знецінення кредитів на 1 січня 2015 року	16303	4776	621	105	21805
Резерв на знецінення кредитів протягом року	2602	1129	91	(33)	3789
Кредити та аванси клієнтам, списані протягом періоду як безнадійні	(820)	(122)	(12)	-	(954)
Відновлення сум, раніше списаних як безнадійні	783	416	122	-	1321
Курсові різниці	1981	757	95	-	2833
Резерв на знецінення кредитів на 31 грудня 2015 року	20849	6956	917	72	28794

*Примітка: складено автором на основі джерела [3].

Додаток Ж

Порівняння резерву під знецінення кредитів з активами та кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» за 2014-2018 роки та 9 місяців 2019 р.*

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	9 місяців 2019
Активи, млн. грн.	274934	258611	205183	254805	278120	278892
Кредитний портфель, млн. грн.	182973	217096	212464	223084	291936	296093
Резерв під знецінення кредитів, млн. грн.	20616	28794	184341	198846	241796	240236
Резерв під знецінення кредитів до активів в абсолютному виразі	(254318)	(229817)	(20842)	(55959)	(36324)	(38656)
Резерв під знецінення кредитів до активів у %	7,50	11,13	89,84	78,04	86,94	86,14
Резерв під знецінення кредитів до кредитного портфелю в абсолютному виразі	(162357)	(188302)	(28123)	(24238)	(50140)	(53774)
Резерв під знецінення кредитів до кредитного портфелю у %	11,27	13,26	86,76	89,14	82,83	81,71

*Примітка: розраховано автором.

Додаток 3

Аналіз зміни резервів на знецінення дебіторської заборгованості у

АТ КБ «ПриватБанк» за 2018 рік*

	До погашення протягом 1 року	До погашення протягом 1-5 років	До погашення після 5 років	Всього
Дебіторська заборгованість за платежами з фінансового лізингу на 31 грудня 2018 р.	5697	7606	1332	14635
Неотриманий фінансовий дохід	(928)	(1847)	(110)	(2885)
Поточна вартість дебіторської заборгованості за платежами з лізингу на 31 грудня 2018 р.	4769	5759	1222	11750
Мінус: резерви під очікувані кредитні збитки	(3585)	(3896)	(1034)	(8515)
Всього дебіторської заборгованості за платежами з лізингу	1184	1863	188	3235

*Примітка: складено автором на основі джерела [3].